

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Avancerad nivå

Teori och praktik i historieämnet

En jämförelse mellan historia i Gy11 och Skolverkets förslag till ny läroplan från och med år 2025

Författare: Dennis Thunell Karabegovic
Institution: Institution för kultur och samhälle
Handledare: Lars Berge
Examinator: Lars Båtefalk
Ämne/huvudområde: Historia
Kurskod: AHI23W
Högskolepoäng: 30
Examinationsdatum: 2023-06-01

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker Open Access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open Access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten Open Access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (öppet tillgänglig på nätet, Open Access):

Ja

Nej

Abstract

Från och med år 2025 kommer en ny läroplan för gymnasieskolan att implementeras. I och med detta kommer alla ämnen att få ett nytt centralt innehåll, nya kursstrukturer och nya bedömningsstrukturer. Denna undersökning är en jämförelse av det centrala innehållet i historieämnet i läroplanen för gymnasieskolan från år 2011 och det förslag till ny läroplan som Skolverket publicerade 2023. Den jämförande studien gjordes genom en kvalitativ textanalys där både olikheter och likheter mellan de två läroplanerna jämförs, summeras och diskuteras från ett rekonstruktivistiskt, konstruktivistiskt, genetiskt, genealogiskt samt historiekulturellt perspektiv. De viktigaste slutsatserna är att förslaget till ny läroplan innehåller bredare epoksdefinitioner, ett större fokus på Sverige samt ett större fokus på arbete med historisk metod. Den potentiella praktiska förändringen som förslaget till ny läroplan kan medföra är att lärare kan behöva bedriva en undervisning mer präglad av en konstruktivistisk hållning än i Gy11.

Keywords; Historia, läroplaner, gymnasieskolan, Gy11

Innehåll

Inledning	1
Syfte och frågeställningar	2
Metod och material	2
Teori	5
Tidigare forskning	6
Bakgrund	8
Historieämnets syfte i de två läroplanerna	11
Ämnessyftet och den praktiska undervisningen	18
Sammanfattning av innehåll och möjlig praktisk påverkan	21
Konkreta stoffkunskaper i de två läroplanerna	22
Stoffkunskaper och den praktiska undervisningen	28
Sammanfattning av innehåll och möjlig praktisk påverkan	30
Ämnesspecifika begrepp i de två läroplanerna	32
Ämnesspecifika begrepp och den praktiska undervisningen.	35
Sammanfattning av innehåll och möjlig praktisk påverkan	36
Arbete med historiskt källmaterial i de två läroplanerna	37
Arbete med historiskt källmaterial och den praktiska undervisningen	38
Sammanfattning av innehåll och möjlig praktisk påverkan	39
Arbete med historiebruk i de två läroplanerna	40
Arbete med historiebruk och den praktiska undervisningen	42
Sammanfattning av innehåll och möjlig praktisk påverkan	43
Slutsatser	44
Skillnader i ämnessyfte	44
Skillnader i historiska stoffkunskaper	44
Skillnader gällande ämnesspecifika begrepp	44
Skillnader gällande historiskt källmaterial	45
Skillnader gällande historiebruk	45
Förslaget till ny läroplan och eventuell påverkan på den praktiska undervisningen	45
Diskussionsavsnitt	46
Framtida forskning	53
Sammanfattning	53
Referenser	54
Bilagor	55

Inledning

Historia är ett verktyg för att sätta sig in specifika samhällens utmaningar och styrkor. Det är att lära sig att förstå olika tiders människor inom den kontext de levde och verkade. Historia är att kunna se samband från förr till nu för att kunna förstå den egna positionen på den långa, mänskliga tidslinjen. Men det får också lov att anses vara ett verktyg för att stöpa om, påverka och utforma det nästa generation kommer att kalla för "historia". Vilken historia man lär ut och på vilket sätt är inte bara föremål för diskussion när det kommer till hur envåldshärskare har använt ämnet i sina försök att skapa entoniga, nationsidentiteter. Det är precis lika relevant att analysera och fundera kring på vilket sätt öppna, demokratiska samhällen använder historia. Särskilt intressant är det att undersöka vad historia är i skolans värld, och varför grundpelarna för hur den lärs ut eller tolkas successivt förändras.

Utifrån de erfarenheter jag förvärvat har en nyfikenhet väckts för att undersöka lärarens möjligheter till urval och personlig utformning av den egna undervisningen inom historieämnet, samt vad man som yrkesverksam lärare i historia förväntas bedöma. Genom att analysera det centrala innehållet i dels läroplanen för gymnasieskolan från 2011 (Gy11) och i det förslag till ny läroplan för gymnasieskolan som förväntas träda i kraft 2025 (Gy25) önskar jag klargöra både nuvarande läroplans egentliga betydelse i praktiken, dels vilka skillnader som den nya läroplanen kommer innebära.

Arbetet fokuserar på och belyser de två läroplanerna ur två huvudsakliga perspektiv; det teoretiska och det praktiska. Läroplanernas skillnader redovisas och kontextualiseras i ett första led, för att i analysens andra del fokusera på de praktiska skillnaderna som den nya läroplanen kan innebära i den faktiska undervisningen. Förhoppningen är att bidra med ett arbete som ger den yrkesverksamme historieläraren insikt kring vilka förändringar som föreslås av Skolverket, och något som kan fungera som underlag till diskussion.

Syfte och frågeställningar

Arbetes syfte är jämföra formuleringar mellan läroplanen från 2011 och förslaget till ny läroplan som beräknas träda i kraft 2025, och tänkbara praktiska konsekvenser för undervisningen av den sistnämnda.

Frågeställningar:

- Vilka skillnader finns mellan de två läroplanernas övergripande syften för historieämnet?
- Vilka skillnader finns i de två läroplanerna gällande historiska stoffkunskaper?
- Vilka skillnader finns i de två läroplanerna gällande historieämnets ämnesspecifika begrepp?
- Vilka skillnader finns i de två läroplanernas gällande arbete med historiebruk?
- Vilka tänkbara praktiska förändringar kan 2025 års läroplan medföra i undervisningen?

Metod och material

Uppsatsens metodologiska struktur utgår från ambitionen att jämföra två, separata texter, dess formuleringar och innebörden av formuleringarna. De två texter som kommer att analyseras är ämnesplan och kursplaner i historia inom ramen för Gy11, samt ämnesplan och centralt innehåll som detta står beskrivet i det nya förslaget till läroplan som förväntas träda i kraft 2025; Gy25. Textformuleringar kan, till en viss grad, påstås vara subjektiva och tolkningsbara. Därmed uppstår också svårigheter med att kunna dela in styrdokumentens formuleringar i ett konkret statistiskt system. Tanken är i stället att delar ur respektive läroplan som är relevanta utifrån historieämnet kommer att belysas med hjälp av centrala, teoretiska ansatser för att därigenom kunna nysta i de förändringar som framträder och dess betydelse. I analysen kommer tyngdpunkten i jämförelsen att ligga på de formuleringar som skiljer sig åt mellan de olika läroplanerna inom historieämnets.

Den konkreta metoden som arbetet utgår ifrån är kvalitativ textanalys. Metoden är sprungen ur den hermeneutiska traditionen kring att tolka, förklara och redogöra för en texts mening utifrån olika, på förhand bestämda, fokusområden.¹

En kvalitativ textanalys är beroende av att man följer de grundläggande principerna för hur analysen bör göras, och den första indelningen man måste göra är att välja vilken ”dimension” man ska analysera sitt valda textmaterial utifrån.² De olika dimensionerna fokuserar på olika

¹ Pär, Widén. Kvalitativ textanalys. I *Handbok i kvalitativ analys*, Andreas Fejes och Robert Thornberg (red.), 193–209. Stockholm: Liber AB, 2019.

² Widén, *handbok i kvalitativ analys*, 195.

perspektiv i texten man analyserar, och därmed kommer man också att få olika utfall beroende på vilken av dimensionerna man väljer.

Den första dimensionen lägger fokuset vid upphovsman, textskapare eller redaktör bakom den analyserade texten för att i ett vidare led försöka synliggöra vad skaparens egen mening och innebörd varit med texten. Dimension nummer två har i stället tonvikten vid textens struktur och innehåll. Då tittar man snarare språkmässiga och litterära betydelse. Den tredje, och sista, dimensionen innebär att man utifrån metoden ämnar sätta textens innehåll i perspektiv till det omgivande samhället inom vilket samma text har skrivits i.³

I detta arbete står den första dimensionen i metodens förgrund. De två, olika läroplanernas innehåll bryts ned och jämförs för att i ett senare led kunna analyseras utifrån vad upphovsmakaren till texterna skrivit och vilken innebörd detta får för innehållet.⁴ I ett senare led kontextualiseras innebörden med hjälp av relevanta teoretiska ansatser beträffande historieämnet. Man skulle kunna argumentera för att dimension tre också skulle fungera att använda sig av, men i ett första skede är det ändå de faktiska formuleringarna i respektive läroplan som är föremål för undersökning, även om dessa nyanseras med hjälp av teori och perspektiv från det omgärdande samhället i historisk och samtida kontext.

För att kunna sätta de konkreta formuleringarna och dess skillnader i ett större perspektiv inbegriper också metodapparaten ”en problematiserande dimension”.⁵ Detta innebär i korthet att man, förutom att ställa frågor till den analyserade textens formuleringar, också ställer formuleringarna i ljuset av en bredare, teoretisk ansats. Genom detta tillvägagångssätt kan man lyfta textförfattarens formuleringar till ett bredare perspektiv för att, exempelvis, analysera sociala maktrelationer eller genus utan att för den sakens skull gå ifrån ambitionen att analysera konkret textmassa.⁶ I detta arbete används denna dimension för att kunna nysta i vilken historiekulturell tillhörighet man kan argumentera för att Skolverket placerar de båda läroplanerna i utifrån vilka geografiska landområden som skrivs fram i formuleringarna.

Vid kvalitativt analysarbete av denna art är det av största vikt att arbeta med utgångsfrågor som kan urskilja nyanser i det analyserade materialet och fungera för gallring i materialet. Kritiska,

³ Widén, *handbok i kvalitativ analys*, 195.

⁴ Widén, *handbok i kvalitativ analys*, 196.

⁵ Widén, *handbok i kvalitativ analys*, 202.

⁶ Widén, *handbok i kvalitativ analys*, 202.

vassa och relevanta frågor fungerar som det praktiska verktyget man använder sig av under arbetets gång för att få fram svaret på sina övergripande frågeställningar.⁷

Beroende på arbetets syfte och inom vilken vetenskaplig tradition undersökning utförs inom kommer också frågorna, eller ”verktygen” i metoden att skilja sig åt. Detta arbete utgår från ett utbildningsvetenskapligt intresseområde med fokus på historieämnet. Genom att detta är det valda fokusområdet som ligger till grund för undersökningen präglas också metodens verktyg av detsamma.

Det praktiska arbetet med respektive läroplan har genomförts enligt en förhållandevis enkel struktur där ämnesplanernas syften och centrala innehåll jämförts sida vid sida. I och med att det inte är vartenda ordval eller formulering i de två läroplanerna som skiljer sig åt har det varit nödvändigt att hitta redskapen för att kunna identifiera och särskilja de faktiska skillnaderna. I och med att historieämnets innehåll i de två läroplanerna är uppbyggda utifrån en snarlik struktur har det i ett första steg varit relevant att stryka under de formuleringar som skiljer sig åt i Gy11 respektive i förslaget till ny läroplan. På detta sätt skapades en övergripande bild över omfattningen på förändringarna. Därefter delades det understrukna in i tre huvudsakliga spår; förändrade, borttagna samt tillagda formuleringar. De skillnader som identifierats presenteras och kontextualiseras i arbetets resultatdel.

För att tillskriva de skillnaderna som uppenbarar sig ytterligare värde använder sig arbetet av två teoretiska motsatspar; det rekonstruktivistiska och konstruktivistiska synsättet på historia, samt det genetiska och genealogiska förhållningssättet till historia.⁸

Det rekonstruktivistiska förhållningssättet handlar om hur man ser historia som en rekonstruktion där det finns ett objektivt korrekt narrativ kring hur något skett i det förflutna.⁹ I det konstruktivistiska förhållningssättet utgår man i stället för att ett historiskt narrativ skapas i mötet mellan den som ska möta historien, den kontexten individen lever i och i de incitament som finns hos den som överför kunskapen.¹⁰

Tittar man i stället på det andra motsatsparet som återfinns i arbetet, genealogiskt kontra genetiskt synsätt, så handlar det i stället om vilken utgångsposition man tar när man studerar historia.

⁷ Fejes och Thornberg, *handbok i kvalitativ analys*, 199.

⁸ David, Rosenlund. *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*. Lic.-avh., Lunds universitet, 2011, 37.

⁹ Rosenlund, *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*, 37.

¹⁰ Rosenlund, *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*, 37.

I det genetiska synsättet tar man avstamp i det förflutna och arbetar sig framåt kronologiskt för att urskönja utvecklingslinjer och företeelser. I det genealogiska synsättet tar man avstampspunkt i sin egen samtid, identifierar företeelser idag och letar efter orsakerna till dessa genom att blicka bakåt.¹¹

Materialet som är föremål för undersökning i detta arbete är två olika läroplaner. En redan antagen och använd läroplan; Gy11 samt ett förslag till ny läroplan som Skolverket räknar med ska träda i kraft och ersätta Gy11 från och med år 2025. Den förstnämnda läroplanen är 17 sidor lång med ämnessyfte, centralt innehåll samt betygskriterier för alla historiekurser som existerar i Gy11.¹² Förslaget till ny läroplan är sju sidor långt med ämnessyfte, centralt innehåll samt betygskriterier för de nya, föreslagna ämnesnivåerna. Betygskriterierna återfinns bara en gång i förslaget till ny läroplan och är likadana för alla de olika ämnesnivåerna.¹³

Teori

All typ av historia som premieras, lyfts fram, lärs om, sparas, diskuteras och hyllas gör detta utifrån idén om att den är något som hör till vårt kollektiva historiemedvetande; vår historiekultur. På samma sätt kan sägas att historiska narrativ som inte lyfts fram nedprioriteras av samma anledning; dessa uppfattas inte tillhöra vår gemensamma, kulturella arena.¹⁴

Det finns olika tillvägagångssätt att kartlägga och analysera vilken typ av historia som premieras eller nedprioriteras i ett samhälle. Ytterst handlar detta om att nyanserna i historiekulturen skiftar beroende på vilka centrala begrepp, fokusområden och verktyg man använder för att synliggöra historiekulturen.¹⁵

I detta arbete används den historiekulturella teorin för att kartlägga den gemensamma, historiekulturella arenan utifrån idén om vilken historia som lyfts fram av de med makt över det gemensamma historieskapandet.¹⁶ Den första instansen med maktanspråk på den historiekultu-

¹¹ Rosenlund, *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*, 37.

¹² Ämnesplan för historia. Skolverket. 2011. <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=-996270488%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DHIS%26version%3D10%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfee44715d35a5cdfa92a3> (Hämtad: 2022-05-19).

¹³ Förslag på ämnesplan för historia. Skolverket. 2023.

<https://www.skolverket.se/download/18.308cb2e18340b1064faf/1663576233263/Historia.pdf> (Hämtad: 2022-05-19).

¹⁴ Klas-Göran, Karlsson. Historia, historiedidaktik och historiekultur – teori och perspektiv. I *Historien är närvarande*, Klas-Göran, Karlsson och Ulf, Zander (red.), 65. Lund: Studentlitteratur AB.

¹⁵ Karlsson, *historien är närvarande*, 65.

¹⁶ Karlsson, *historien är närvarande*, 66

rella arenan och överföringen av skolan är riksdag och regering följt av Skolverket, medan den yttersta aktören med makt över historiekulturens utformande i rakt nedåtstigande led blir läraren i klassrummet.

Genom att enbart försöka kartlägga vilken historia som lyfts fram av de med maktanspråk över den gemensamma historiekulturen riskerar man att applicera för breda ramar i denna undersökning. För att spetsa till den historiekulturella teorin i den mening detta arbetet avser att använda teorin utifrån kommer läroplanernas historiekultur undersökas utifrån tanken om geografiskt fokusområde.

Där man tidigare enbart fokuserade på historiekultur och gemensamma kulturarv utifrån nationella ramar finns idag ett fokus på resten av världen också.¹⁷ Genom att undersöka huruvida ett nationellt, europeiskt eller globalt fokusområde är förhärskande i de två läroplanerna kan den historiekultur som finns i läroplanerna sättas i en större kontext.

Genom att applicera historiekulturell teori utifrån det sätt som beskrivs ovan får man också ett visst resultat. Fokuserar man på geografiskt fokus i formuleringarna får man enbart nyanserna som berör just detta. Samma teori kan användas för att sätta läroplanerna i helt andra kontexter genom att ändra fokusområde inom vilken man applicerar teorin.¹⁸ Exempel på sådana skulle kunna vara genus, etniska grupper, avhistorifiering eller historifiering av specifika moment.

Tidigare forskning

Det undersökningsområde som detta arbete tar sin utgångsposition utifrån handlar om helt nya förslag på förändringar som ännu inte varit kända speciellt länge. Forskning som relaterar direkt till arbetets ambition att jämföra historieämnets formuleringar och innehåll i Gy11 respektive i förslaget till ny läroplan har ej hittats, vilket också ligger till grund för den plats som arbetet har som ambition att inta.

I avhandlingen ” Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter” undersöker David Rosenlund vilka redskap styrdokumentet vill att eleverna på gymnasiet ska lära sig för att orientera sig i historieämnet.¹⁹ Utöver detta är ytterli-

¹⁷ Karlsson, *historien är närvarande*, 66.

¹⁸ Karlsson, *historien är närvarande*, 66.

¹⁹ Rosenlund, *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*, 189.

gare syfte med undersökningen att undersöka huruvida eleverna ges rätt förutsättningar för att ta emot de verktyg som styrdokumentet eftersträvar.²⁰

I hans undersökning är det enbart den första historiekursen i läroplanen från år 1994 som är föremål för undersökning; historia A. Utifrån kunskapskraven i denna kurs drar Rosenlund slutsatsen att två av kursens totalt sex olika kursmål präglas av en rekonstruktivistisk hållning, medan han klassificerar de övriga fyra som konstruktivistiska.²¹

På samma sätt kategoriserar Rosenlund två kursmål som genealogiska medan övriga fyra klassificeras som genetiska. I avhandlingen dras slutsatsen att det enbart är två av målen som utgår från elevernas egen samtid.²²

Ytterligare en slutsats som dras är att de lärare som intervjuades i studien inte präglades av en konstruktivistisk övertygelse, utan att deltagarna tvärtom såg historia A som en kurs där eleverna skulle få med sig det mest grundläggande enligt en konstruktivistisk hållning. Alltså fanns där en motsättning mellan Rosenlunds kategorisering av styrdokumentet och lärarnas uppfattningar.²³

I ytterligare led understryker också Rosenlund att den nya läroplanen, Gy11, var på väg att sjösättas vid tiden för när denna studie publicerades. Utifrån detta menar han att historieämnet fortsatt kommer innehålla drag av alla fyra olika förhållningssätt och avstampspunkter, men att Gy11 innehåller tydligare drag av det konstruktivistiska förhållningssättet genom formuleringar om förmågor och perspektiv. Genom detta dras också slutsatsen att en lärare med en rekonstruktivistisk uppfattning kommer att behöva revidera den i och med Gy11.²⁴

I avhandlingen ”Historia i futurum: om progression i historia i läroböcker och styrdokument 1919–2012” så undersöker Helen Persson två spår. Det ena huvudsakliga fokusområdet i avhandlingen utgörs av ambitionen att begripliggöra vad progression i läromedel i historieämnet består av. Det andra huvudsakliga spåret utgörs av ambitionen att undersöka hur historieämnets relevans och innehåll har förändrats under den perioden som är föremål för undersökning i

²⁰ Rosenlund, *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*, 189.

²¹ Rosenlund, *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*, 37.

²² Rosenlund, *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*, 37.

²³ Rosenlund, *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*, 39.

²⁴ Rosenlund, *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*, 187.

avhandlingen samt hur detta innehåll kan klassificeras genom nyckelbegrepp.²⁵ I detta arbete är det Perssons sistnämnda, huvudsakliga spår som är av relevans att redovisa.

Persson menar att det i 1994 års läroplan skildras en syn som innebär att eleverna ska förstå hur man är en temporär slutpunkt i historien med förutsättningar att påverka framtiden.²⁶ Kontinuitet, förändring och omvandling inkorporerades som centrala begrepp för att ge eleverna möjlighet att förstå hur varje samtid ser och uppfattar tidigare skeenden på ett visst sätt utifrån den egna samtidens förutsättningar.²⁷

Kring 2011 års läroplan dras slutsatsen att det är den som innehåller tydligast uttryck gällande att historia är något som man använder sig av för att orientera sig kring både tidigare skeenden, sin egen samtid och för att påverka framtiden.²⁸ I läroplanen har Skolverket skrivit fram begreppet ”förändring” i många olika sammanhang som exempelvis hur förändring kan förstås och hur historiska källor berättar något om historiska livsvillkor. De tillbakablickar som görs i historiska skeenden för att orientera sig i tiden som varit utgår från kunskaper om kulturmöten, globalisering och migrationens rörelsemönster. Persson menar att kursplanens tydliga genomlysning av hur man ska tänka kring historia som fenomen gör att kunskaper om faktiska förhållanden genom tiderna möjligen blivit nedprioriterade.²⁹ Persson landar i en slutsats som säger att 2011 års läroplan är tydligast präglad av historia som något föränderligt där man hela tiden strävar efter att leverera en bild som visar att framtiden inte är given.³⁰

I avhandlingen dras också slutsatsen att alla läroplaner efter andra världskrigets slut innehåller en tanke om specifika, vetenskapliga färdigheter med tyngdpunkt på sådant som objektivitet, kritiskt tänkande, metod och funktion.³¹

Bakgrund

Precis som Skolverket lanserade en ny läroplan för grundskolan från och med år 2022 är myndigheten också i full färd med att utarbeta den läroplan som ska ersätta Gyll för gymnasieskolan. Grundtanken bakom arbetet har sitt ursprung i utredningen ”Bygga, bedöma, betygsätta –

²⁵ Helén, Persson. *Historia i futurum: progression i historia i styrdokument och läroböcker 1919–2012*. Diss., Lunds universitet, 2018, 18.

²⁶ Persson, *Historia i futurum: progression i historia i styrdokument och läroböcker 1919–2012*, 147.

²⁷ Persson, *Historia i futurum: progression i historia i styrdokument och läroböcker 1919–2012*, 148.

²⁸ Persson, *Historia i futurum: progression i historia i styrdokument och läroböcker 1919–2012*, 148.

²⁹ Persson, *Historia i futurum: progression i historia i styrdokument och läroböcker 1919–2012*, 145.

³⁰ Persson, *Historia i futurum: progression i historia i styrdokument och läroböcker 1919–2012*, 145.

³¹ Persson, *Historia i futurum: progression i historia i styrdokument och läroböcker 1919–2012*, 146.

betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper”.³² Här började det huvudsakliga utredningsarbetet för ämnesbetyg och dess syfte.

Förutom ett förändrat innehåll i de olika ämnena man läser inom ramarna för gymnasieskolan är den största förändringen att man i och med den nya läroplanen kommer att ta ett nytt grepp beträffande gymnasieskolans struktur och bedömningen av kunskaper. När den nya läroplanen sätts övergår gymnasieskolans struktur från att innefatta dagens ämneskurser till att i stället bygga på ämnesnivåer.³³

Myndigheten skriver själva fram tre, huvudsakliga spår som den nya läroplanen kommer att förändra beträffande gymnasieskolans struktur. Den första stora och övergripande förändringen är att man tar ett kliv bort ifrån ämneskurser där enskilda betyg sätts efter varje avslutad kurs.³⁴ Ämnesnivåerna innebär i stället att eleverna i stället får ett sammantaget betyg för det specifika ämnet, oavsett hur många ämnesnivåer man läst. Vissa gymnasieinriktningar kommer att, precis som idag, läsa fler ämnesnivåer än andra. Oavsett antalet ämnesnivåer man läser så får man ett betyg efter den sista, avslutade ämnesnivån.³⁵

Den andra stora förändringen som ämnesbetygen innebär är att eleverna i och med de nya ämnesnivåerna kommer att få undervisning i ett och samma ämne under en längre och mer sammanhängande period.³⁶ Nivåerna är väl sammanlänkade innehållsmässigt och ska bidra till att eleverna ges mer tid till att fördjupa sig i ett ämne och fördjupa sina kunskaper kring det man studerar innan betyget blir definitivt.³⁷ Man menar att detta dessutom kommer att bidra till en undervisningsstruktur där den enskilda, yrkesverksamma läraren ges större möjligheter och bättre förutsättningar till att planera och genomföra undervisning mer långsiktigt med ett tydligare helhetsgrepp i progressionen.³⁸

Den sista stora förändringen som Skolverket skriver fram att ämnesbetygen innebär, och som också är den huvudsakliga utgångspunkten för detta arbete, är att ämnen, program mål, examensmål och programstrukturer förändras och uppdateras för att bättre stämma överens med

³² SOU 2020:43. Betygsutredningen. *Bygga, bedöma, betygsätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper*.

³³ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

³⁴ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

³⁵ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

³⁶ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

³⁷ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

³⁸ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

den grundläggande tanken kring nivåpåbyggnad och progression.³⁹ Detta arbete fokuserar huvudsakligen på de specifika förändringarna i ett av ämnena, nämligen i historia.

Så som historieämnet är uppbyggt inom ramarna för Gy11 studerar eleverna olika ämneskurser. Följande ämneskurser existerar idag; historia 1a1, historia 1a2, historia 1b, historia 2a, historia 2b – kultur samt historia 3.⁴⁰ Efter varje avslutad kurs sätts ett betyg som sammanfattar elevens prestation under den specifika, just avslutade historiekursen. I förslaget till ny läroplan föreslås följande ämnesnivåer; historia 1a1, historia 1a2, historia 1b, historia 2a, historia 2b samt historia 3.⁴¹ Som man ser är det lika många steg i de nya ämnesnivåerna som i de nuvarande ämneskurserna, men inga specifika betyg kommer att sättas för enskilda nivåer. Eleven får ett samlat betyg för alla ämnesnivåer efter den sista, avslutade nivån.

³⁹ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁴⁰ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁴¹ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023

Historieämnets syfte i de två läroplanerna

I Gy11 konstaterar Skolverket redan från första meningen att historieundervisning på gymnasiet ska syfta till att de undervisade eleverna breddar, fördjupar och utvecklar sitt historiemedvetande genom kunskaper om det förflutna, förmåga att använda historisk metod och förståelse av hur historia används.⁴²

Den, från Skolverket föreslagna, syftesbeskrivningen för historieämnet för 2025 års läroplan börjar nästan på samma sätt. Undervisningen i historia ska syfta till att eleverna utvecklar, breddar och fördjupar sitt historiemedvetande och sin historiska bildning genom kunskaper om det förflutna samt förståelse av historisk metod och hur historia används.⁴³

Som man ser i dessa två formuleringar används delvis samma uttryck från Skolverkets sida. Utifrån de båda syftesbeskrivningarna ska eleverna bredda, fördjupa och utveckla sitt historiemedvetande, men i den nya läroplanen tillkommer formuleringen att man, som elev, därtill ska utveckla sin historiska bildning också.⁴⁴

I läroplanen från 2011 träder ordet ”bildning” in i stycket under. Här fastställs att undervisningen ska erbjuda eleverna möjlighet att utveckla sin historiska bildning och förmåga att använda historia som referensram för att både förankra frågor i nutid och dåtid och för att förstå förändringsprocesser ur flera perspektiv.⁴⁵

Jämför man med den nya läroplanen framträder vissa skillnader. Skolverket fastställer att undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla sin historiska referensram för att förstå frågor som har betydelse för nuet och framtiden, samt för att analysera historiska förändringsprocesser ur olika perspektiv.⁴⁶ I den äldre läroplanen vävdes alltså ”bildning” in i formuleringar beträffande historisk referensram och förändringsprocesser längre ner i syftesbeskrivningen. I den, föreslagna, nya läroplanen kommer ordet i stället redan i den första meningen som ett direkt syfte med ämnet.

I Gy11 fastslås att eleverna ska utveckla förståelse för olika tiders levnadsvillkor och förklara människors roller i sin tidsvillkor och värderingar. Detta ska bidra till en förståelse av nutiden samt förmåga att orientera sig inför framtiden.⁴⁷ Samma formuleringar finns i den nya läropla-

⁴² Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁴³ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁴⁴ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁴⁵ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁴⁶ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁴⁷ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

nen, men med ett tillägg. Här skriver Skolverket att eleverna inte bara ska utveckla förståelse för olika tiders levnadsvillkor, utan att eleverna därtill ska ges möjlighet att leva sig in i det förflutna för att uppnå ovan nämnda förståelse.⁴⁸ I övrigt är formuleringarna i denna passage identiska.

Ett synsätt där historia fungerar som identitetsskapande i olika kontexter framträder i båda läroplanerna. I läroplanen från 2011 uttrycker Skolverket att historia används för att både påverka samhällsförändringar och skapa olika identiteter. Därför ska undervisningen ge elever möjlighet att utveckla sin förståelse av och värdera hur olika människor i tid och rum har använt historia.⁴⁹

Idén om att inbegripa sådana här perspektiv finns i syftesbeskrivningen i den nya läroplanen också. Man skriver att historia används både för att påverka samhället och för att skapa och stärka olika identiteter. Därför ska eleverna ges möjlighet att utveckla förståelse av och analysera hur olika människor och grupper i tid och rum har använt historia.⁵⁰

Sammantaget kan man återfinna nyansskillnader i de här två formuleringarna. I förslaget till ny läroplan menar Skolverket att historia används för att påverka samhället, medan man i Gy11 skriver att historia används för att påverka samhällsförändringar.⁵¹ På samma sätt skriver man i Gy11 att historia används för att skapa olika identiteter, medan man i den nya läroplanen uttrycker att historia används för att skapa och stärka olika identiteter.⁵² En ytterligare nyansskillnad som finns när man ställer denna passage av syftesbeskrivningen mot varandra är att man i den tidigare läroplanen skrev att elever ska utveckla förståelse av och värdera hur historia använts av olika människor.⁵³ I förslaget till ny läroplan är ordet ”värdera” utbytt mot ”analysera” i samma formulering.⁵⁴

Syftesbeskrivningen i de båda läroplanerna avslutas med några punkter som kanaliserar och sammanfattar den löpande text som punkterna föregåtts av. I den nuvarande läroplanen, Gy11, är punkterna fem till antalet. I förslaget till ny läroplan kanaliseras historieämnets syftesbeskrivning av fyra punkter. Det finns formuleringar i alla olika punkter som skiljer sig åt när man ställer läroplanerna mot varandra.

⁴⁸ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁴⁹ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁵⁰ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁵¹ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁵² Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁵³ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁵⁴ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

Beträffande konkreta faktakunskaper i Gy11 understryker Skolverket att eleverna ska ges förutsättningar att utveckla kunskaper om tidsperioder, förändringsprocesser, händelser och personer utifrån olika tolkningar och perspektiv.⁵⁵ I förslaget till ny läroplan skriver man att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om förändringsprocesser, händelser och aktörer under olika tidsperioder och utifrån olika tolkningar.⁵⁶

Här finns alltså skillnader i ordval, även om delar av punkten är likadan i båda läroplanerna. I den nuvarande läroplanen framställs tidsperioder, förändringsprocesser, händelser och personer som isolerade undervisningsmoment som ska arbetas med utifrån olika tolkningar och perspektiv. I förslaget till ny läroplan sammanflätas dessa moment tydligare genom att man skriver att förändringsprocesser, händelser och aktörer ska arbetas med utifrån olika tidsperioder, tolkningar och perspektiv. I den nya läroplanen är dessutom ordet ”aktörer” tillagt medan ”händelser” försvunnit.⁵⁷

Punkt nummer två i Gy11 går ut på att eleverna ska utveckla förmåga att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden.⁵⁸ En punkt som så tydligt återknyter till arbete med historisk referensram och historiemedvetande återfinns inte i den nya läroplanen.

I Gy11 relaterar den tredje punkten till ämnesrelaterade uttryck och förklaringsmodeller.⁵⁹ Här fastställer Skolverket att eleven ska utveckla förmåga att använda olika historiska teorier för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv. Det är en innehållsrik punkt som man får lov att säga har kortats ner i förslaget till ny läroplan. Där fastställs enbart att eleverna ska utveckla förmåga att använda historiska uttryck och förklaringsmodeller.⁶⁰ Uttrycken ”formulera”, ”utreda”, ”förklara” och ”dra slutsatser” som finns i formuleringen i Gy11 är alltså borttaget i den nya läroplanen.

Gällande arbete med källkritik och historisk metod i Gy11 skriver Skolverket att eleven ska utveckla förmåga att söka, granska, tolka och värdera källor utifrån källkritiska metoder och presentera resultatet med varierande uttrycksformer.⁶¹ Motsvarande punkt i Gy25 uttrycker att

⁵⁵ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁵⁶ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁵⁷ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁵⁸ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁵⁹ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁶⁰ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁶¹ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

eleverna ska utveckla förmågan att ställa frågor till historiska källor samt söka, tolka, kritiskt granska och värdera dessa.⁶²

Båda läroplanerna syftar alltså till att eleverna ska lära sig att förhålla sig till historiskt källmaterial genom att kunna bestämma användbarhet och innehåll. Men i den nya läroplanen adderar man ett tillägg om att man ska lära sig att ställa frågor till det historiska källmaterialet, något som inte uttrycks i den äldre läroplanen. Därtill återfinns inte en formulering i den nya läroplanen beträffande att man ska kunna presentera resultatet av arbete med historiskt källmaterial genom varierande uttrycksformer.

Den sista punkten i de båda läroplanernas ämnessyften berör arbete med historiebruk. I Gy11 konstaterar Skolverket att eleverna ska utveckla förmågan att undersöka, förklara och värdera användningen av historia i olika sammanhang och under olika tidsperioder.⁶³ Under motsvarande punkt i Gy25 är Skolverkets formulering något vidare. Man skriver att eleverna ska utveckla förmågan att undersöka och förklara hur historia kan brukas i olika sammanhang och för olika syften.⁶⁴

Ställer man dessa formuleringar mot varandra ser man alltså att Skolverket först och främst tagit bort Gy11:s formulering om att eleverna ska värdera användningen av historia. I Gy25 ska eleverna enbart undersöka och förklara användning av historia. Den sista delen respektive punkt torde dessutom ge två olika utfall i undervisningen. I den äldre läroplanen ska man arbeta med historiebruk i olika sammanhang och under olika tidsperioder. I förslaget till ny läroplan ska historiebruk arbetas med utifrån olika sammanhang och för olika syften. Här återfinns alltså inget krav från Skolverket om att undervisning beträffande historiebruk måste ta sin grund i olika tidsperioder.

Sammanfattningsvis landar man i två ämnessyften som är både lika och olika varandra. I förslaget till ny läroplan är en hel del av formuleringarna bekanta från Gy11. Men det finns en hel del små, men viktiga, nyansskillnader utöver de största förändringarna. En av de tydligaste nyansskillnaderna torde vara att användandet av uttrycket ”värdera” är mer frekvent förekommande i läroplanen från år 2011. Ordet är borttaget och utbytt på två olika ställen i den nya läroplanens övergripande ämnessyfte. I det förstnämnda exemplet av när ordet tagits bort är det i stället utbytt mot uttrycket ”analysera”.

⁶² Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁶³ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁶⁴ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

Vidare kan man konstatera att formuleringarna i ämnets syftesbeskrivning ofta är mer avskalade i förslaget till ny läroplan kontra den äldre läroplanen. I passager där Skolverket tidigare lagt ut texten beträffande hur eleverna ska utveckla vissa förmågor återfinns i den nya läroplanen betydligt kortare formuleringar. Ett konkret exempel är punkten om arbete med ämnesbegrepp och teorier. I Gy11 menar Skolverket att man ska arbeta med ämnesbegrepp och teorier för att eleverna ska kunna formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv. I Gy25 skriver man bara att man ska utveckla förmågan att använda historiska begrepp och förklaringsmodeller.⁶⁵ Man återfinner alltså inte samma utbyggda och nyanserade formuleringar beträffande vad och hur förmågorna ska användas i ett senare led i Gy25 som i Gy11.

Bildningsbegreppet och användandet av det är nytt i förslaget till ny läroplan. Där man i den nuvarande läroplanen, Gy11, nöjde sig med att uttrycka hur historieämnet ska ge eleverna ett större historiemedvetande genom kunskaper om det förflutna finns nu ett tillägg. I förslaget till ny läroplan lägger Skolverket till att ämnet ska utveckla både elevernas historiemedvetande och historiska bildning genom de moment som undervisningen berör.⁶⁶

Ytterligare en skillnad är det faktum att en av de avslutande punkterna i Gy11 inte alls finns med i Gy25. I den äldre läroplanen skriver man att man ska utveckla förmågan att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden. Man återfinner visserligen uttryck som ”historiemedvetande” och ”historisk referensram” i båda läroplanerna. Men i den nya finns inte denna punkt uttryckt på ett lika otvetydigt och konkret vis som i Gy11.

Ett tydligt mönster i båda läroplanerna är att Skolverkets sätt att skriva fram historieämnets syftesbeskrivning är tydligt präglad av inställningen att historia är något som ska undervisas om utifrån ett konstruktivistiskt förhållningssätt.

Trots att de två läroplanerna innehåller skillnader så framträder en bild där Skolverket inte verkar utifrån att det finns en ultimat, objektiv historisk sanning som eleverna ska lära sig genom utbildningen. I syftesbeskrivningen för både Gy11 och Gy25 understryker man exempelvis att man genom undervisningen ska utveckla förståelse för olika tiders förutsättningar och livsvillkor för att öka förståelsen för hur frågorna relaterar till nutiden och framtiden. Sådana passager i läroplanernas syftesbeskrivning kan möjligen kopplas till en bild av historieämnet

⁶⁵ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁶⁶ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

där man menar att verkligheten för olika historiska skeenden, förutsättningar och utvecklingslinjer kan uppfattas som subjektiva och varierande. Det mönster man kan se i jämförandet mellan de två syftesbeskrivningarna i de olika läroplanerna är att Skolverket ger uttryck för en konstruktivistisk hållning till historieämnet. Detta på grund av att man skriver fram hur ämnet till stor del ska förankras i sådana ramar som kan anses vara föränderliga. Exempelvis vår egen samtid och framtiden.

Ytterligare argument för att Skolverket, i båda läroplanernas syftesbeskrivning, intar en konstruktivistisk hållning till historieämnet i just syftesbeskrivningen är fokuset på identiteten i förhållande till historieämnet. Exakt hur arbetet med historia som identitetsskapande verktyg ska gå till varierar mellan Gy11 och Gy25, men grundtanken kring den subjektiva historien och en varierande historieskrivning finns fortfarande där.

Om man inte hade haft ett konstruktivistiskt synsätt på historieämnets syfte utan i stället lutat mer åt det rekonstruktivistiska torde det vara rimligt att anta att passager om historia som identitetsskapande verktyg inte funnits med. Med en rekonstruktivistisk hållning där historia ses som en objektiv och korrekt sanning torde det vara orimligt att skriva fram att elever ska lära sig hur historia använts för att skapa och lyfta fram identiteter, hur man låtit vissa narrativ vara förhärskande och förstå incitament bakom historienyttjande.

Skolverkets syn beträffande huruvida historieundervisningen ska ta sin avstampspunkt utifrån antingen ett genealogiskt eller ett genetiskt perspektiv varierar. Det genetiska perspektivet, där man fokuserar på dåtid och rör sig framåt genom en kronologi, kan samverka med det genealogiska perspektivet där man istället utgår från nutid för att söka svar på förutsättningar på sådant vi ser och upplever idag. Det ena perspektivet utesluter inte det andra, och spåren av de båda finns i historieämnets syftesbeskrivning för både Gy11 och Gy25.

Skolverket skriver fram att eleverna ska utveckla kunskaper om sådant som förändringsprocesser, tidsperioder och aktörer under olika tidsperioder i båda läroplanerna. Även om detaljerade ordval varierar i de båda läroplanerna finns andemeningen i både den nuvarande läroplanen, Gy11, som i förslaget till ny. Idéen om att eleverna ska bygga kunskaper om olika tidsperioder torde vara rimligt att tolka som ett genetiskt förhållningssätt i undervisningen. Den konkreta innebörden av att skriva fram hur tidsperioder och aktörer vid olika, givna tillfällen ska undervisas om torde vara rimligt att tolka som att man ska ta avstamp i något som redan varit.

Ett exempel på när det i stället är det genealogiska perspektivet som kan urskönjas i syftesbeskrivningen för historieämnet i de båda läroplanerna är att Skolverket skriver hur historiska levnadsvillkor och värderingar ska bidra till en förståelse av den egna samtiden. Genom sådana, snarlika, formuleringar i både Gy11 och i förslaget till ny läroplan torde det vara rimligt att tolka Skolverket som att man tar sin utgångspunkt i just det genealogiska perspektivet. Synen där historisk kunskap och förståelse ska bidra till sådant man ser och upplever idag innebär per automatik att man måste kunna identifiera företeelser i sin egen samtid och i ytterligare led också kunna orientera sig kring dessa.

Ämnessyftet och den praktiska undervisningen

Vilken direkt påverkan nya formuleringar i historieämnets övergripande syftesbeskrivningar kommer att få på den praktiska undervisningen torde möjligen vara det svåraste att svara på utifrån de olika delarna av läroplanerna som jämförts. Om det centrala innehållet får lov att ses som något mer handfast och konkret att basera undervisningsinnehållet på, så fungerar syftesbeskrivningen som något bredare och mer av en vägvisare för vilka angreppssätt och bakomliggande tankar en lärare bör ha i närmandet av ämnet och dess innehåll.

Gy11 och den förslagna nya läroplanens övergripande syfte för historieämnet börjar på snarlikt sätt. Utifrån de båda syftesbeskrivningarna ska eleverna bredda, fördjupa och utveckla sitt historiemedvetande, men i den nya läroplanen tillkommer formuleringen att man, som elev, därtill ska utveckla sin historiska bildning också.⁶⁷ Sådana här tydliga inledningar som understryker historiemedvetande torde vara rimlig att relatera till det genealogiska förhållningssättet. Om man ska strukturera en undervisning som ökar elevernas historiemedvetande och sin egen roll i samtiden måste man identifiera utvecklingar, företeelser och händelser i den egna samtiden som kan förklaras med hjälp av att blicka bakåt. Detta rimmar väl med hela den bakomliggande tanken kring det genealogiska förhållningssättet. Man tar sin utgångsposition i nutiden och riktar blicken bakåt för att förstå det som omgärdar en idag.

I den äldre läroplanen träder bildningsbegreppet in lite längre ned i syftesbeskrivningen, medan det i förslaget till ny läroplan framträder omgående i formuleringarna. Möjligen kan detta ses som ett försök från Skolverket att lyfta fram perspektivet och ansatserna bakom bildningsbegreppet ytterligare. En tanke om att eleverna, genom mötet med ämnesstoffet, ska vidga sin förståelse för sig själva, långtgående historiska linjer och den inneboende uppfattningen kring vem man är och i vilket historiskt sammanhang man befinner sig i. Detta bör, på samma sätt, resultera i att den yrkesverksamma läraren tar sin historiska utgångspunkt i sådant vi identifierar i vår egen samtid och som kan förklaras genom att blicka bakåt enligt det genealogiska perspektivet.

Som redan nämnt tidigare i detta arbete så återfinns formuleringar i båda läroplanernas syftesbeskrivningar gällande att eleverna ska utveckla förståelse för olika tiders levnadsvillkor och förklara människors roller i sin tids villkor och värderingar. Vidare ska man genom detta utveckla en förståelse av nutiden och förmåga att orientera sig inför framtiden. Formuleringarna i de två läroplanerna är identiska förutom ett tillägg. I förslaget till ny läroplan finns ett tillägg

⁶⁷ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

om eleverna inte bara ska utveckla förståelse för olika tiders levnadsvillkor, utan att man därtill ska ges möjlighet att leva sig in i det förflutna också för att vidga denna förståelse ytterligare.⁶⁸ Vad det faktiskt innebär att ”leva sig in i det förflutna” förblir höjt i dunkel utifrån den syftesbeskrivningen som Skolverket lämnat till förslag. Möjligen kan detta tillägg resultera i en yrkesutövande lärare som tolkar det som möjligt att integrera arbete med historiska artefakter, rollspel eller genom studiebesök till olika historiskt viktiga platser.

Den ovanstående passagen torde kunna ses som relaterande till det konstruktivistiska förhållningssättet. Genom att skriva fram hur man ska förstå olika tiders levnadsvillkor, människors roller i de olika samhällskontexterna, ge förmågan att orientera sig inför framtiden och dessutom ges möjligheten att leva sig in i det förflutna framträder en dynamisk bild av vad historia är. Genom sådana här breda formuleringar kommer elever högst troligt att komma i kontakt med väldigt olika typer av historia. Väljer läraren att lyfta fram hur Gustav Vasa övertog makten i Sverige kommer en viss typ av historia att synas, medan en annan blir dominerande om man i stället fokuserar på historia under samma tid utifrån ett genus eller klassperspektiv. Detta stämmer överens med den konstruktivistiska hållningen till historieämnet där historieskrivningens innehåll kommer att se olika ut beroende på vem som berättar, incitamenten bakom att berätta och i vilken samhällskontext man befinner sig i.

Sammanfattningsvis kan man säga att ämnessyftet i Gy11 och Gy25 inte är helt väsensskilda. Stora likheter finns, men olikheterna är också synligt närvarande. Som jämförelsen i avsnittet innan detta påvisade har Skolverket tagit bort uttrycket ”värdera” i syftesbeskrivningen för Gy11, och i en av passagerna där ordet är borttaget har man i stället lagt till ordet ”analysera”.⁶⁹ En sådan här nyansskillnad i formuleringarna torde vara ett tecken på vilken typ av helhetsbild Skolverket anser att den yrkesverksamma läraren bör besitta. Användandet av ordet ”analysera” i stället för ”värdera” är möjligen ett steg bort ifrån någon slags ansats präglad av humaniora och historisk empati till något mer konkret och stoffinriktat där man arbetar med det man ser och har framför sig snarare än att väva in eventuella ”osynliga” dimensioner. Här kan man i stället argumentera för att den direkta, praktiska påverkan i undervisningen kommer att bli av mer rekonstruktivistisk karaktär där läraren överför mer fasta bilder över historiska skeenden eller utvecklingslinjer.

⁶⁸ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁶⁹ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

En av de förändringar i förslaget till ny syftesbeskrivning som torde resultera i ett delvist nytt förhållningssätt hos yrkesverksamma lärare är det faktum att en hel del av formuleringarna i den nya läroplanen är mindre omfattningsrika i jämförelse med Gy11. Ett av de tydligaste exemplen på detta tas upp tidigare i detta arbete. Exempelvis skriver Skolverket fram i Gy11 att man ska arbeta med ämnesbegrepp och teorier för att eleverna ska kunna formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.⁷⁰ I den nya läroplanens motsvarande punkt i syftesbeskrivningen är punkten avkortad. Här skriver Skolverket i stället att man ska utveckla förmågan att använda historiska begrepp och förklaringsmodeller.⁷¹ Att applicera olika begrepp eller modeller för att förklara historisk utveckling kommer synliggöra olika typer av historiska skeenden eller olika uppfattningar kring en och samma utvecklingslinje. Återigen kan man dra paralleller mellan syftesbeskrivningen i Gy25 till det konstruktivistiska förhållningssättet där det är rimligt att anta att den historia eleverna möter kommer se olika ut beroende på bakomliggande tanke, lärare och samhällskontext.

Det finns flera potentiella utfall av förändringar av den här typen. Möjligen tänker Skolverket att idén med att korta ned formuleringarna och inte lägga ut texten lika mycket är att öka den individuella lärarens autonomi och påverkansmöjligheter över undervisningens utformning och bakomliggande syfte. Sammantaget är det rimligt att anta att den praktiska undervisningen med exempelvis historiska begrepp och förklaringsmodeller kan komma att bli mer differentierad och dynamisk i och med de vida syftesbeskrivningarna i förhållande till undervisningsmomentet.

⁷⁰ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁷¹ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

Sammanfattning av innehåll och möjlig praktisk påverkan

Sammantaget kan de förändringar som Skolverket lämnat som förslag till ny syftebeskrivning för historieämnet leda till en rad olika utfall i praktiken. De jämförelser som görs i detta avsnitt pekar huvudsakligen åt att den enskilda läraren möjligen kan utläsa att man besitter ett större tolkningsutrymme när det kommer till urval av innehåll och en större autonomi i utformandet av undervisningen. En del av de formuleringar som lagts till öppnar möjligen upp nya frågor och tankar hos läraren i arbetet med styrdokumentet, exempelvis tillägget om att; ”eleverna ska få möjlighet att leva sig in i det förflutna”. Detta medan borttagna passager och byte av ordval från formuleringarna som återfinns i Gy11 potentiellt leder till en mer konkret och handfast undervisningsstruktur. Ett sådant exempel är borttagandet av ordet ”värdera” och tillägget av ordet ”analysera”.

Utöver detta framträder en bild på flera håll i både den nuvarande och i den nya läroplanens syftesbeskrivning som pekar på att ämnet ska syfta till att ge eleverna förståelse för sin egen roll, sin egen samtid och medvetande kring varför sådant vi kan identifiera kring oss idag ser ut som det gör. Det torde vara rimligt att anta att många historielärare behöver ta sin utgångspunkt i företeelser, uppfattningar och strukturer som omgärdar eleverna idag för att bidra till en ökad förståelse gällande just den egna rollen och vår samtid. Detta enligt det genealogiska perspektivet.

Gällande just ämnessyftet återfinns inte några större förändringar mellan de två läroplanerna. De huvudsakliga förändringarna i förslaget till ny läroplan i förhållande till Gy11 handlar, som man ser ovan, om mindre nyansskillnader eller specifika ord som bytts ut.

Konkreta stoffkunskaper i de två läroplanerna

I ämneskurserna historia 1a1 och historia 1b skriver Skolverket fram att undervisningen ska behandla den europeiska epokindelningen utifrån ett kronologiskt perspektiv. Denna punkt är gemensam för dessa två ämneskurser och innehåller en fast struktur för vilket epokurval den yrkesverksamma läraren ska göra. I punkten framgår att undervisningen ska behandla förhistorisk tid, forntiden, antiken, medeltiden, renässansen och upplysningstiden utifrån vissa utvalda förändringsprocesser och fördjupningar.⁷² Därtill innehåller punkten en ytterligare formulering som fastställer att man ska problematisera historisk tidsindelning beroende på kulturella och politiska förutsättningar utifrån det valda områdets kontext. Exempelvis varför ordet ”vikingatid” började att användas i Sverige under 1800-talet, eller hur tidsindelning ser ut i en utomeuropeisk kontext som t. ex. Kina eller Indien.⁷³

I det utkast till föreslagen läroplan som ska träda i kraft från och med år 2025 fungerar inte ämnena utifrån specifika kurser, därför används här ordet ”nivå” enligt Skolverkets egen definition.⁷⁴ Gemensamt för nivå 1a1 och nivå 1b i den nya läroplanen är att båda innehåller en punkt som handlar om den europeiska epokindelningen. Inom båda nivåerna ska undervisningen beröra den europeiska epokindelningen utifrån ett kronologiskt perspektiv med start i forntiden för att sedermera gå vidare till antiken, medeltiden, tidigmodern tid och modern tid.⁷⁵ Utöver detta ska undervisningen kring kronologisk epokindelning också problematiseras med utgångspunkt i de olika kulturella och politiska kontexter inom vilken indelningen görs inom.⁷⁶ Den första punkten i det centrala innehållet för nivå 1a2 tar också upp den europeiska epokindelningen. I denna nivå utgår formuleringen utifrån att undervisningen ska inbegripa ett fokus på långa, historiska linjer och centrala globala förändringsprocesser med den europeiska epokindelningen som utgångspunkt.⁷⁷

När man jämför de två, ovanstående styckena som berör delar ur respektive läroplan finner man en del skillnader i det centrala innehållet för de aktuella ämneskurserna och ämnesnivåerna. Till att börja med tycks Skolverket ha förändrat sin syn på definitioner kring epoker och vilka epoker historieämnet ska beröra i skolan utifrån den nya läroplanen i jämförelse med den nuvarande. I Gy11 skriver man att undervisningen ska beröra förhistorisk tid, forntiden, antiken,

⁷² Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁷³ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁷⁴ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁷⁵ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁷⁶ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁷⁷ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

medeltiden, renässansen och upplysningstiden.⁷⁸ I förslaget till ny läroplan skriver man i stället att undervisningen ska beröra forntiden, antiken, medeltiden, tidigmodern tid och modern tid.⁷⁹ Här är alltså forntiden, tidigmodern tid och modern tid nya formuleringar som inte återfinns i den Gy11. I vidare led torde det vara rimligt att tolka de nya formuleringarna som mindre bundna och styrda av de allmänt vedertagna definitionerna för när en viss epok börjar eller slutar.

Utöver detta har man också kortat ner formuleringarna kring hur problematisering av epokindelning ska arbetas med. I Gy11 uttrycker Skolverket hur man ska arbeta med problematisering av historiska tidsindelningars beroende av kulturella och politiska förutsättningar utifrån valda områden. De exemplifierar och skriver att man exempelvis kan arbeta med varför uttrycket ”vikingatid” infördes i Sverige under 1800-talets slut eller jämförelser med tidsindelningar i någon utomeuropeisk kultursfär som Indien eller Kina.⁸⁰ I den nya läroplanen skriver Skolverket att man ska arbeta med problematisering av historiska tidsindelningars beroende av kulturella och politiska förutsättningar.⁸¹ Här ser man alltså en ny formulering som är betydligt mindre utbyggd än motsvarande del i Gy11. I den nya läroplanen uttrycker Skolverket enbart att problematisering av tidsindelningars beroende av kulturella och politiska förutsättningar ska tas upp i undervisningen. Detta utan att specificera tydligare eller ge exempel som i Gy11.

Ordvalen ”industrialisering” och ”demokratisering” återfinns som utgångspunkt i det centrala innehållet inom ramarna för kurserna ”historia 1a1”, ”historia 1a2” och ”historia 1b” i läroplanen från år 2011. I ytterligare led ska arbetet med detta perspektiv också inbegripa viktiga globala förändringsprocesser och händelser, exempelvis migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välstånd, teknisk utveckling, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter.⁸²

Arbetet med större, globala förändringsprocesser återfinns i det centrala innehållet i den nya läroplanen också. I ämnesnivåerna historia 1a1, 1a2 och 1b återfinns formuleringar och exemplifieringar på samma sätt som i läroplanen från år 2011. I det centrala innehållet för ämnesnivå 1a2 flätar man samman arbetet med globala förändringsprocesser med undervisning kring epokindelning.⁸³ Detta är enligt samma mönster som man gjorde i Gy11 där alltså epok-

⁷⁸ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁷⁹ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁸⁰ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁸¹ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁸² Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁸³ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

indelningen efterföljdes av formuleringar beträffande olika, centrala förändringsprocesser. I det centrala innehållet för ämnesnivåerna 1a1 och 1b har Skolverket dock valt att skilja dessa åt och gett globala förändringsprocesser en egen punkt i det centrala innehållet. I båda dessa ämnesnivåer finns en särskild punkt om att undervisningen ska beröra centrala förändringsprocesser ur ett globalt perspektiv. Processerna de exemplifierar med är jordbrukets utveckling, teknisk utveckling, förändrat resursutnyttjande, migration, kolonialism och frigörelse, folkmord, konflikter och internationellt samarbete.⁸⁴

Detta är alltså en förändring i förhållande till den äldre läroplanen där arbete med globala förändringsprocesser skrevs ihop med formuleringarna om epokindelningen. I förslaget till ny läroplan är globala förändringsprocesser frikopplat från en specifik epok eller tidsperiod, förutom i ämnesnivå 1a2.

I den nya läroplanen återfinns orden ”demokratisering” och ”industrialisering” i formuleringarna för ämnesnivå 1a1, 1a2 och för nivå 1b, precis som i Gy11. Vissa skillnader i de omgärdande formuleringarna finns dock. Gemensamt för formuleringarna i alla tre nivåer är att undervisningen, utöver arbete med industrialiseringen, ska inbegripa perspektiv som berättar om för och motgångar för demokratiseringens utveckling.⁸⁵ Att undervisningen ska beröra för och motgångar för demokratiseringens utveckling är ett nytt grepp som inte finns med i läroplanen från år 2011. I ämnesnivå 1a1 ska undervisningen ta sin utgångspunkt i olika delar av världen utifrån dessa två begrepp. I ämnesnivå 1a2 ska undervisningen ta sin utgångspunkt i Sverige utifrån dessa två begrepp. I ämnesnivå 1b ska undervisningen ta sin utgångspunkt i både Sverige och världen utifrån dessa två begrepp. Gemensamt för punktens formulering i alla tre nivåer är att undervisningen utifrån dessa begrepp ska sträcka sig från upplysningstiden till nutid.⁸⁶ Att undervisningen utifrån de här två begreppen ska sträcka sig från upplysningstiden till nutid skiljer sig också åt i den nya läroplanen i jämförelse med den äldre. Vid de passager som berör industrialisering och demokratisering i Gy11 uttrycker Skolverket att undervisningen ska beröra perioden 1800-talet och 1900-talet och inte upplysningstiden till nutid som i den nya läroplanen.⁸⁷

⁸⁴ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁸⁵ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁸⁶ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁸⁷ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

Stora skillnader i formuleringar återfinns när man undersöker ämnesnivå 2 i Gy25 kontra ämneskurs 2a i Gy11. Båda kurserna syftar till att innefatta en idéhistorisk ansats för att förstå olika samhällen, förändringar och kontexter ur olika perspektiv.

I formuleringarna för ämneskursen historia 2a i Gy11 uttrycker Skolverket att kursen ska innefatta tematiska fördjupningar när det gäller historiska frågeställningar av betydelse för individer, grupper och samhällen, till exempel lokalhistoria, global migration och kulturmöten, olika historiska världsbilder, synen på jämställdhet och människors värde, moderna mediers framväxt samt resursutnyttjande och människors förhållande till naturen.⁸⁸ Den punkten som relaterar mest till detta i ämnesnivå 2a i Gy25 innefattar en formulering om att undervisningen ska innehålla idéhistoriska och kulturhistoriska strömningar under några epoker, till exempel inom vetenskap och politik. Vidare ska man beröra hur dessa strömningar kan kopplas till olika samhällsförändringar.⁸⁹

Ställer man dessa två emot varandra framträder en viss skillnad i det centrala innehållet för respektive läroplan. I Gy11 bygger Skolverket ut resonemanget om tematiska fördjupningar med många exemplifieringar kring vad undervisningen kan innefatta. Sammantaget kan deras exempel sägas vara ett uttryck för att undervisningen ska innefatta olika syner, förhållningssätt och tankeströmningar som funnits och påverkat samhällen i olika tider och kontexter. Kontentan av formuleringen i ämnesnivå 2a i Gy25 torde vara rimlig att tolka på samma vis. Men punkten i det centrala innehållet innehåller inte alls lika mycket exemplifieringar och samma tydliga angreppssätt från Skolverkets sida kring vad den konkreta undervisningen ska beröra.

Den tydligaste skillnaden mellan de två läroplanerna är det faktum att Gy25 har ett särskilt och tydligt fokus på minoritetsgrupper och samer. I alla ämnesnivåer förutom nivå tre skriver Skolverket fram att undervisningen, på olika sätt, ska inbegripa moment som berör nationella minoriteter i allmänhet och samer i synnerhet. Under formuleringarna i nivå 1a1, 1a2 och 1b nämns den nationella minoriteten samer explicit.⁹⁰ Undervisningen ska, i nivå 1a1, beröra de nationella minoriteternas, däribland samernas, historiska rötter i Sverige. I nivå 1a2 ska undervisningen inbegripa exkludering och inkludering av nationella minoriteter, däribland samerna, i Sverige under olika tidsperioder. Den sista nivån som innehåller en formulering om just samerna är nivå 1b. På denna nivå ska undervisningen inbegripa de nationella minoriteternas,

⁸⁸ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁸⁹ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁹⁰ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

däribland samernas, historiska rötter i Sverige samt exkludering och inkludering i samhället under olika tidsperioder.⁹¹

Både nivå 2a och nivå 2b i Gy25 innehåller en punkt som berör samma område. Men i dessa formuleringar återfinns inte samma uttryckliga direktiv om att undervisningen ska innefatta ett särskilt fokus på samerna. I nivå 2a skriver Skolverket i stället att undervisningen ska inbegripa historiska perspektiv på olika minoritetsgruppers situation i Sverige eller andra delar av världen. Nivå 2b innehåller samma formulering men med ett ytterligare tillägg. Undervisningen ska, förutom att ta upp historiska perspektiv på minoritetsgruppers situation, också ta upp minoritetsgruppers kulturuttryck i Sverige eller i andra delar av världen.⁹²

Detta fokus återfinns inte någonstans i det centrala innehållet för de olika historiekurserna inom Gy11 och får lov att ses som en stor skillnad mellan de två läroplanerna. Skolverket har alltså valt att lyfta in undervisning om nationella minoriteter och samer till den läroplan som träder i kraft år 2025, från att tidigare inte ha haft en enda formulering som angränsar till samma område.

Ställer man de två läroplanernas formuleringar beträffande arbete med stoffkunskaper i förhållande till det genealogiska respektive det genetiska greppet på historia framträder liknande drag och ansatser i båda läroplanerna. I både den nuvarande läroplanen, Gy11, och i förslaget till ny skriver Skolverket fram att man ska arbeta med epoker i kronologisk ordning på ett eller annat sätt. Själva idén bakom formuleringar om att undervisningen ska göra nedslag vid vissa givna tidpunkter och arbeta sig framåt i kronologisk ordning innehåller tydliga drag av det genetiska förhållningssättet. Kontentan bakom hållningen är att avstampet i undervisningen sker i dåtid för att därifrån förflytta sig framåt genom de naturliga utvecklingslinjerna och företeelserna som går att urskilja i olika tider.

Om man i stället tar samma formuleringar beträffande undervisning kring olika epoker och att göra det i kronologisk ordning utifrån tanken om historia som en konstruktion eller en rekonstruktion syns en förändring mellan förslaget till ny läroplan och den nuvarande. I den nuvarande läroplanen ges tydliga direktiv kring vilka epoker man ska arbeta med. Skolverket använder kategoriseringarna förhistorisk tid, forntiden, antiken, medeltiden, renässansen och upplysningstiden i punkten i det centrala innehållet som berör vilka epoker man ska ta upp.⁹³

⁹¹ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁹² Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁹³ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

Det faktum att man skriver fram sådana torde vara överförbart till tanken om historia som en rekonstruktion. Skolverket använder uttalade och tydliga epoksdefinitioner i sin formulering och bör, i Gy11, mena att det, i och med användandet av dessa epoker, finns en allmänt vedertagen bild av ett historiskt förlopp som ska föras vidare. Alltså innehåller punkten i Gy11 drag av ”historia som en rekonstruktion” utifrån det konstruktivistiska förhållningssättet.

En liten, men ändå tydlig, skiftning sker om man riktar blicken mot förslaget till ny läroplan. Här skriver, som ovan nämnt, Skolverket att undervisningen ska beröra forntiden, antiken, medeltiden, tidigmodern tid och modern tid.⁹⁴ Skiftningen syns i de avslutande epoksdefinitionerna. Man kan påstå att ”tidigmodern tid” och ”modern tid” är bredare och mer subjektivt än medeltiden, renässansen och upplysningstiden. Detta därför att de sistnämnda, och mer allmänt vedertagna, epoksdefinitionerna bär med sig inneboende konnotationer kring vad man rimligtvis ska beröra i undervisningen. I stället kan de bredare epoksdefinitionerna som används i förslaget till ny läroplan snarare sägas relatera till det konstruktivistiska förhållningssättet. När lärare ska strukturera sin undervisning kring tidigmodern och modern tid torde det vara rimligt att anta att man känner större svängrum beträffande vad man ska ta upp i undervisningen än när man ska arbeta utifrån exempelvis upplysningstiden. I och med att Skolverket bytt ut tydliga epoksdefinitioner mot, delvis, vidare sådana bör man också kunna anta att man intar en position till historiska epoker och dess kronologi som inte syftar till att det finns en objektivt korrekt bild av händelseförloppet. Alltså kan man säga att denna punkt, så som den formuleras i förslaget till ny läroplan, innehåller drag av konstruktivistisk historia.

Utifrån tanken om en konstruktivistisk eller konstruktivistisk hållning till historieämnet kan man urskilja ett mönster där Skolverket tagit ett steg bort ifrån en hållning något mer präglad av rekonstruktivism gällande stoffkunskaper i Gy11 till en konstruktivistisk hållning i förslaget till ny läroplan. Det huvudsakliga argumentet för detta är att förslaget till ny läroplan innehåller betydligt färre detaljerade formuleringar beträffande just arbetet med stoffkunskap och vad den enskilda läraren bör berörda i praktiken. Där man tidigare visat ambitioner till att vilja detaljstyra genom förslag på ämnesområden finns idag enbart formuleringar om att långa händelseförlopp eller utvecklingslinjer ska beröras.

⁹⁴ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

Stoffkunskaper och den praktiska undervisningen

En förändring mellan den nya och den äldre läroplanen som torde resultera i ett, delvis, skiftat fokus i den praktiska undervisningen är sättet Skolverket skriver fram det historiska arbetet med epoker i undervisningen. Som redan redovisat tidigare i arbetet är den nuvarande läroplanen, från 2011, tydligare i sin avgränsning kring epoker och vilka specifika epoker som ska beröras i undervisningen. Man skriver fram att förhistorisk tid, forntiden, antiken, medeltiden, renässansen och upplysningstiden.⁹⁵ Här framträder alltså formuleringar som, på det stora hela, får lov att sägas berättar för den yrkesverksamma läraren exakt vilka tidsperioder som ska beröras utifrån allmänt vedertagna namn och klassificeringar av specifika epoker.

Formuleringarna i förslaget till ny läroplan innehåller i stället informationen att man i undervisningen ska beröra forntiden, antiken, medeltiden, tidigmodern tid och modern tid.⁹⁶ Alltså använder sig Skolverket av, delvis, bredare definitioner av tidsperioder. Antiken och medeltiden borde visserligen kunna klassificeras som allmänt vedertagna tidsperioder gällande epokindelning, men tidigmodern och modern tid lämnar mer utrymme för tolkning av läraren. I praktiken torde detta aningen resultera i att lärare upplever att de kan inkorporera mer av sådant de tidigare nedprioriterat på grund av Skolverkets tydligare epokindelning i formuleringarna, eller att lärare upplever att det nu är mer som ska täckas in inom utrymmet för historieundervisningen. Oavsett vad bör bredare definitioner av vilka tidsperioder man ska beröra i undervisningen leda till en varierad undervisning delvis styrd av sådant som lärares eget intresse, tidsutrymme och lärares förförståelse.

Denna förskjutning av epoksdefinitioner kan komma att resultera i en undervisning som innehåller tydligare drag av det rekonstruktivistiska förhållningssätt till ämnet där läraren inte undervisar kring historisk utveckling eller specifika epoker utifrån givna föreställningar om vad dessa innehöll.

Arbetet med epoker i kronologisk ordning bör också ge en undervisning som, åtminstone under detta moment, utgår från det genetiska utgångsläget. I praktiken bör tillvägagångssättet för att arbeta med epoker i undervisningen ta form genom att man tar sin utgångspunkt i dåtiden och arbetar sig framåt utifrån sådant som gjort att vi definierar paradigmskiften och ”nya tider”.

⁹⁵ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁹⁶ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

Ett nytt grepp i förslaget till ny läroplan som Skolverket valt att lägga till är att arbetet med industrialisering och demokratisering, som för övrigt är termer som finns framskrivet i båda läroplanerna, ska behandla perspektiv både för och emot respektive händelseförlopps utveckling.⁹⁷ I en del av de ämnesnivåerna som kommer att existera inom historieämnet för gymnasieskolan ska dessutom fokuset för att arbeta med detta vara på Sverige och dess utveckling, något som inte skrivs fram på samma sätt i Gy11.⁹⁸

På samma sätt förändras också formuleringarna kring inom vilken tidsperiod dessa utvecklingsprocesser ska arbetas med. I Gy11 skriver Skolverket fram att industrialiseringen och demokratiseringen ska avhandlas utifrån 1800- och 1900-talen, medan det i förslaget till ny läroplan skrivs fram att områdena ska behandlas inom ramarna för upplysningen till nutid.⁹⁹

Dessa förändringar bör innebära att man, som lärare, arbetar med växelverkan mellan det genetiska och det genealogiska perspektivet. Skolverket skriver fram att utvecklingen ska beröras utifrån upplysningen till nutid, vilket får lov att sägas pekar mot ett direktiv om att arbeta kronologiskt. Detta relaterar till det genetiska perspektivet. Parallellt med detta finns dock tillägget att Sverige ska vara föremål för särskilt fokus när industrialiseringen och demokratiseringen vidrörs i undervisningen. En sådan framskrivning av Sverige bör, parallellt med den genetiska hållningen, bädda för att lärare kan inta genealogiska perspektiv också. Arbetsområdet är av sådan karaktär att man kan identifiera företeelser, samhällsstrukturer och förutsättningar i elevernas egen samtid som lätt kan spåras tillbaka till tiden då utvecklingen av industrialiseringen och demokratiseringen tog vid.

Utifrån huruvida samma område kan sägas bidra till ett konstruktivistiskt eller rekonstruktivistiskt förhållningssätt för läraren bör det förstnämnda vara det direkta resultatet i undervisningen. Skolverket skriver fram att industrialisering och demokratisering ska arbetas med utifrån olika perspektiv, alltså torde det vara rimligt att anta att läraren inte kan strukturera en undervisning som framställer utvecklingslinjerna som fasta och objektivt sanna. Istället bör porträtterandet av industrialiseringens och demokratiseringens utveckling vara dynamiskt och innehålla skildringar som påvisar hur olika individer eller grupper sett på de olika utvecklingarna. Alltså överensstämmer detta med hållningen bakom ett konstruktivistiskt förhållningssätt

⁹⁷ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

⁹⁸ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

⁹⁹ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

där historia ser olika ut beroende på exempelvis samtidens uppfattningar och olika gruppers incitament till historieskrivning.

En ytterligare, möjlig praktisk förändring i undervisningen tack vare dessa omformuleringar kan vara att läraren tvingas ta ett större grepp när frågor om industrialisering och demokratisering berörs. Skolverket motiverar den sju sätningen av den nya läroplanen med de tillhörande ämnesbetygen med att man önskar etablera en tydligare och mer logisk progressionsstruktur för skolan där inte ämneskurserna upplevs isolerade ifrån varandra. Möjligtvis är sådana här omformuleringar i historieämnets centrala innehåll konkreta exempel som anspelar på den tanken. Utifrån förändringarna kommer läraren behöva se till att undervisningen inbegriper ett större spann beträffande utvecklingen för demokratisering och industrialisering. Ett direkt resultat av detta torde bli att kunskapen om längre utvecklingslinjer blir mer framträdande hos eleverna i och med att respektive händelseförlopp sätts i ett större sammanhang.

I och med att samer och undervisning om minoritetsbefolkningar går från att inte återfinnas alls i det centrala innehållet för Gy11 till att existera inom varje ämnesnivå i förslaget till ny läroplan torde det vara rimligt att säga att detta bör bli den formuleringen som förändrar mest i den praktiska undervisningen, åtminstone på ett övergripande plan. Det är visserligen så att arbete med inhemska ursprungsbefolkning eller andra minoriteter kunnat inrymmas under andra formuleringar i det centrala innehållet för Gy11, men de nya tydliga formuleringarna om detta bör omstrukturera undervisningen för en del yrkesverksamma lärare. Detta tillägg innebär att den yrkesverksamma läraren måste strukturera en undervisning som lägger ett särskilt fokus på området, och inte enbart låter det vara något som nämns i samband med någonting annat.

Sammanfattning av innehåll och möjlig praktisk påverkan

Som man ser här ovan kan den praktiska förändringen i arbetet med konkreta stoffkunskaper innebära att läraren kommer att behöva ta ett större grepp kring en del av undervisningsmomenten. Ett exempel är där man tidigare skulle arbeta med demokratiseringen och industrialiseringens utveckling under 1800- och 1900-talen men i och med förslaget till ny läroplan ska arbeta med ifrån upplysningen till nutid.

I ytterligare led så syns ett mönster där det konstruktivistiska förhållningssättet kan komma att bli en möjlig effekt av de föreslagna förändringarna. I och med att en del formuleringarna som finns i Gy11 är utbytta mot vidare ordval och bredare perspektiv torde en rimlig effekt i den praktiska undervisningen bli att läraren inte kan bli en överförare av en, ”korrekt”, historisk

fakta utan i stället kommer att behöva ha inslag som synliggör varierande historiesyn och uppfattningar kring hur saker skett, och varför.

Ämnesspecifika begrepp i de två läroplanerna

Formuleringar i det centrala innehållet beträffande direkta ämnesspecifika begrepp relaterat till historieämnet återfinns i kurserna historia 1a2, historia 1b, historia 2a samt historia 2b-kultur i läroplanen från 2011.

I det centrala innehållet för kurserna historia 1a2 samt historia 1b skriver Skolverket fram att undervisningen ska ta upp olika historiska frågeställningar och förklaringar beträffande långsiktiga historiska förändringsprocesser som återspeglar kontinuitet och förändring.¹⁰⁰ I den förstnämnda kursen finns ett tillägg i formuleringarna gällande att detta element av undervisningen ska ske i kronologisk ordning, och att relevanta förändringsprocesser att ta upp för att återspegla just kontinuitet och förändring kan vara befolkningsutveckling, bildning av stater, utveckling av jordbruk och varierande syn på människors värde, på makt och på könsmönster. I de övriga kurserna tydliggörs inte vilka historiska begrepp eller förklaringsmodeller man ska arbeta med, bara att man ska göra det.¹⁰¹

Ämnesspecifika begrepp i formuleringarna skiljer sig åt när man jämför med förslaget till ny läroplan. Först och främst så återfinns ämnesspecifika begrepp inom alla ämnesnivåer i den nya läroplanen, till skillnad mot Gy11 där ämnesspecifika begrepp inte återfinns i kurserna historia 1a1 och historia 3.¹⁰² Grunden i det centrala innehållet beträffande arbetet med historiska begrepp är formulerad på samma sätt i alla olika nivåer av ämnet, men med vissa tillägg beroende på vilken av ämnesnivåerna man tittar på.¹⁰³ Precis som i Gy11 tas begreppen kontinuitet och förändring upp som nyckelbegrepp som ska genomsyra undervisningen.¹⁰⁴ Ett tillägg i den nya läroplanen är dock att man förutom kontinuitet och förändring även ska arbeta med orsak och konsekvens i undervisningen.¹⁰⁵ Till skillnad från Gy11 innehåller dock inte förslaget till ny läroplan konkreta formuleringar om i vilket sammanhang man ska arbeta med olika historiska begrepp, bara att man ska göra det. Medan Gy11 fastställer att begreppen ska arbetas med i förhållande till exempelvis bildning av stater, utveckling av jordbruk eller varierande syn på människors värde så uttrycker förslaget till ny läroplan enbart att de historiska begreppen ska arbetas med i förhållande till det historiska innehållet.¹⁰⁶

¹⁰⁰ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹⁰¹ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹⁰² Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹⁰³ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹⁰⁴ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹⁰⁵ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹⁰⁶ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

I det centrala innehållet för de senare ämnesnivåerna inom ramarna för Gy25 har Skolverket lagt till ytterligare historiska begrepp som inte återfinns i Gy11. I ämnesnivåerna historia 2a och 2b finns ett tillägg om att de historiska förklaringsmodellerna man ska använda sig av i undervisningen kan vara idealistiska eller materialistiska. Utöver detta har Skolverket också lagt till en formulering om att man ska arbeta med aktör och struktur, orsak och konsekvens, kontinuitet och förändring samt genus och klass.¹⁰⁷ Den sista ämnesnivån i Gy25, historia 3, innehåller ytterligare tillägg om att man kan använda sig av postkoloniala perspektiv för att beskriva historiska förhållanden och förändringsprocesser. Detta utöver de övriga begrepp och förklaringsmodeller som redan finns i övriga ämnesnivåer.¹⁰⁸

Sammantaget ser man alltså att den nya läroplanen genomsyras av en större tydlighet kring arbete med ämnesspecifika begrepp och förklaringsmodeller i större utsträckning än Gy11. Där läroplanen från 2011 enbart nämner kontinuitet och förändring uttryckligen när det kommer till vad det är man ska arbeta med väver Skolverket in betydligt fler och konkreta formuleringar i Gy25. Det finns, precis som i Gy11, ett fokus på kontinuitet och förändring men utöver det uttryckliga kravet på att undervisningen ska behandla aktör och struktur, orsak och konsekvens samt genus och klass också.¹⁰⁹ Förutom det återfinns också konkreta formuleringar om vilka historiska förklaringsmodeller och teorier man kan använda sig av som exempelvis idealistiska och materialistiska samt postkolonial teori.¹¹⁰

Som man ser här ovan så finns passager i de delar av Gy11 som tar upp ämnesspecifika begrepp utifrån det genetiska förhållningssättet till historia. Det tydligaste sambandet mellan delarna som redovisats för ovan och det genetiska förhållningssättet är det faktum att Skolverket, i Gy11, har formuleringar som konstaterar att arbetet med de här ämnesspecifika begreppen ska ske i varje kronologiskt skede.¹¹¹ Samma konstaterande ger fog för att länka samman formuleringen med det genetiska förhållningssättet, alltså att man tar sin utgångspunkt i det som redan hänt och arbetar sig framåt i kronologisk ordning.

Samma tydliga drag av ett genetiskt förhållningssätt finner man inte i de motsvarande formuleringarna i förslaget till ny läroplan. Den huvudsakliga skillnaden, förutom att den nya läroplanen innehåller fler ämnesspecifika begrepp, är att Skolverkets formulering om att arbetet

¹⁰⁷ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹⁰⁸ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹⁰⁹ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹¹⁰ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹¹¹ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

med sådana här begrepp ska göras utifrån en kronologi är borttagen.¹¹² I och med detta lämnas också mer utrymme för att anta både ett genetiskt och ett genealogiskt utgångsläge när man ska genomföra undervisningen. Avsaknaden av kravet på kronologiskt sammanhang ger möjligheten att ta avstamp i vår egen samtid, ställa frågor om förhållanden och sedan blicka bakåt för att hitta förutsättningarna och utvecklingslinjerna som förklarar dessa. Detta stämmer överens med idén bakom det genealogiska förhållningssättet till historia.

Precis som kring arbete med konkreta stoffkunskaper torde man kunna säga att Skolverket tagit ett litet steg bort ifrån en rekonstruktivistisk hållning mot en konstruktivistisk i formuleringarna som berör ämnesspecifika begrepp. I Gy11 skriver man, i vissa fall, fram de ämnesspecifika begreppen i samband med exempel på vad man ska arbeta med begreppen utifrån. Exempelvis finns passager där man skriver fram utveckling av jordbruk och bildandet av stater är sådant som ska belysas utifrån begreppen.¹¹³ Genom sådana formuleringar intar man återigen en position där man menar att det finns ett visst historiskt innehåll, eller en väldigt vid kanon, som ska föras över till eleverna genom undervisningen. Detta är alltså överensstämmande med idén bakom det rekonstruktivistiska synsättet på historia där hållningen innebär att historia är något oföränderligt och objektivt konstant som ska överföras till mottagaren.

Förslaget till ny läroplan innefattar en mer konstruktivistisk utgångsposition gällande arbete med ämnesspecifika begrepp. Man skriver fram de olika begreppen och förmågorna som ska arbetas med i alla ämnesnivåer, men utan tydliga direktiv kring vad det är man ska arbeta med dessa utifrån.¹¹⁴ I och med detta öppnas möjligheten för läraren att applicera begreppen på i stort sett vad som helst av den praktiska undervisningen som genomförs. Utan de tydliga direktiven kring vad man bör arbeta med begreppen utifrån kan man välja att omsätta begreppens innebörd i en praktisk verklighet som varierar i utseende och utformning. Detta torde kunna relateras till den konstruktivistiska tanken i och med att hållningen innebär att man ser på historia som något som skapas av aktörer och som kommer att se olika ut beroende på given kontext, incitament bakom historieskrivningen och samtiden man lever i.

¹¹² Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹¹³ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹¹⁴ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

Ämnesspecifika begrepp och den praktiska undervisningen.

Förändringarna i formuleringarna beträffande arbetet med ämnesspecifika begrepp i förslaget till ny läroplan kontra Gy11 förändrar greppet kring hur man som lärare ska använda sig utav begreppen.

Inom ramarna för Gy11 skrivs inte ämnesspecifika begrepp fram i det centrala innehållet för alla ämneskurser, även om de förekommer i en majoritet av dessa. I en av ämneskurserna i Gy11 skriver Skolverket fram att man ska arbeta med begreppen kontinuitet och förändring och att detta kan ske utifrån exempelvis befolkningsutveckling, bildning av stater, makt och på könsmönster. I resterande kurser framgår inte vilka begrepp Skolverket anser att man ska arbeta med och inte heller utifrån vad man ska göra detta.¹¹⁵

Genomgripande för alla ämnesnivåer i förslaget till ny läroplan är att Skolverket skriver fram att man ska arbeta med historiska begrepp utifrån det historiska innehållet. Utifrån detta exemplifierar man också med vilka typer av begrepp och perspektiv som undervisningen ska inbegripa beroende på vilken av ämnesnivåerna man blickar närmre på. Grundläggande är att undervisningen ska inbegripa ett kontinuitet och förändringsperspektiv, men också aktör och struktur, orsak och konsekvens samt genus och klass varierat utifrån ämnesnivåer. I den sista ämnesnivån finns också tillägget om att undervisningen kan inbegripa idealistiska och materialistiska grepp samt postkolonial teori.¹¹⁶

Sammantaget kan man säga att förändringarna i formuleringarna mellan de två läroplanerna bör resultera i att läraren behöver koppla de här begreppen och strukturerna till en större del av undervisningen. I Gy11 framställs utifrån vad man kan arbeta med begreppen, medan det i förslaget till ny läroplan skrivs fram att det ska arbeta med utifrån det historiska innehållet. Det historiska innehållet kan vara vad som helst av de stoffkunskaper som man berör i den praktiska undervisningen, och därför torde också de framskrivna historiska begreppen tvingas genomsyra mer av den praktiska undervisningen.

¹¹⁵ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹¹⁶ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

Sammanfattning av innehåll och möjlig praktisk påverkan

I och med att Skolverket dels frikopplar de ämnesspecifika begreppen ifrån specifika undervisningsmoment i förslaget till ny läroplan, dels utökar antalet ämnesspecifika begrepp torde man kunna relatera förändringarna till det konstruktivistiska förhållningssättet i högre grad än formuleringarna i Gy11. Om läraren ska arbeta med exempelvis genus, klass eller orsakssamband utifrån ett postkolonialt eller idealistiskt perspektiv kommer också olika syner på historia att synliggöras i större utsträckning än tidigare.

I Gy11 kan man se att arbetet med kontinuitet och förändring utifrån de olika undervisningsmomenten som Skolverket skriver fram också kan resultera i det konstruktivistiska och subjektiva. Däremot är de utökade antalet ämnesspecifika begrepp och teorierna en direkt påverkansfaktor till att undervisningen kommer att belysa historiska narrativ och utvecklingslinjer ur olika perspektiv.

Tanken om att skriva in arbetet med historiska begrepp och teorier i både större frekvens, i bredare kontext och i större antal kan möjligen också härledas Skolverkets idé om att denna omstrukturering ska bana vägen för en större och mer logisk progression inom skolan generellt.

Arbete med historiskt källmaterial i de två läroplanerna

Hur arbetet med historiskt källmaterial ska gå till återfinns samma formulering i det centrala innehållet för historiekurserna historia 1a1, historia 1a2 samt för historia 1b. Skolverket fastställer att undervisningen ska inbegripa arbete med historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation.¹¹⁷ I ytterligare led ska arbetet med denna typ av historiskt källmaterial ge olika perspektiv utifrån, till exempel, social bakgrund, etnicitet, generation kön och sexualitet.¹¹⁸

Detta fokus återfinns inte i den nya läroplanen, Gy25. I stället uttrycker Skolverket ett tydligare fokus gällande det praktiska arbetet med källmaterial. I det centrala innehållet för ämnesnivåerna historia 1a1, 1a2 och 1b skriver man att man i undervisningen ska arbeta med tolkning, granskning och värdering av historiska källor, exempelvis arkivmaterial och databaser. Detta ska användas som utgångspunkt för behandling av frågor kopplat till delar av det historiska innehållet.¹¹⁹ Det återfinns inga exempel på vad källmaterialet ska hjälpa till att belysa, så som det gör i Gy11, utan enbart generella formuleringar om att det historiska källmaterialet ska förankras i utvalda delar av det historiska innehållet.¹²⁰

Vidare innehåller det centrala innehållet i samma tre ämneskurser en formulering om att man i undervisningen ska arbeta med olika typer av källmaterial. Man skriver fram att eleverna ska arbeta med tolkning och användning av olika slags källmaterial i både digital och annan form. Ämneskurserna 1a2 och 1b innehåller ett tillägg om att detta arbete ska göras utifrån kritisk granskning och med hjälp av källkritiska kriterier och metoder.¹²¹ Den nya läroplanen innehåller inte samma uttryckliga krav på att det historiska källmaterialet som berörs i undervisningen ska inneha varierande form, och inte heller att det ska vara digitalt. Skolverket uttrycker visserligen att man exempelvis kan använda sig av databaser, men det uttryckliga kravet existerar inte på samma sätt som i läroplanen från år 2011.¹²²

Utgångspunkten att arbeta med historiskt källmaterial och historisk metod återfinns i Gy11 enbart i historia 3. I formuleringarna uttrycks att man ska behandla olika metoder för att söka, bearbeta och sammanställa historiskt källmaterial, genom exempelvis arkiv, muntlig historia

¹¹⁷ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹¹⁸ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹¹⁹ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹²⁰ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹²¹ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹²² Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

eller digital media.¹²³ I den nya läroplanen återfinns arbete med källmaterial och historisk metod i flera av ämnesnivåerna. Ämnesnivå 2a och 2b innefattar formuleringar om att man ska använda tolkningarna, granskningarna och värderingarna av det historiska källmaterialet som utgångspunkt för undersökningar med historisk metod i förhållande till det historiska innehållet man arbetar med. Ämnesnivå 3 innehåller samma formuleringar, men med ett tillägg om att man dessutom ska göra ett aktivt urval i arbetsprocessen med materialet.¹²⁴ Sammantaget kan man alltså se en tydligare närvaro av arbete med historiskt källmaterial, undersökning och historisk metod i det centrala innehållet i läroplanen Gy25 än i Gy11.

Sammanfattningsvis kan man urskönja en svängning i det centrala innehållet och arbetet med historiskt källmaterial. I Gy11 konstateras redan från den första historiekursen att arbetet med historiskt källmaterial ska syfta till att spegla tydliga, formulerade företeelser i världen som exempelvis människors roll i politiska konflikter, etnicitet, sexualitet och kulturella förändringar.¹²⁵ Samma uttryckliga och värdeladdade formuleringar finns inte i förslaget till ny läroplan. I stället inbegriper den ett större fokus på konkret arbete med historisk metod, granskning av källmaterial och förmågan att göra relevanta urval. Skolverket har också omformulerat sina krav på att arbetet med historiskt källmaterial ska ske genom varierande former, samt kravet på att delar av det historiska källmaterialet ska vara digitalt.¹²⁶

Arbete med historiskt källmaterial och den praktiska undervisningen

En av de större förändringarna i förslaget till ny läroplan är sättet Skolverket skriver fram att arbetet med historiskt källmaterial ska gå till och var fokuset ska ligga när den yrkesverksamma läraren strukturerar denna typ av undervisningen.

I läroplanen från 2011 finns ett tydligt fokus på att arbetet med historiskt källmaterial ska förankras och återspegla olika typer av värdeladdade kontexter som exempelvis politiska konflikter, sexualitet och etnicitet.¹²⁷ I praktiken torde detta innebära att undervisningen som strukturerats utifrån den nuvarande läroplanen, Gy11, dirigerat lärare i en riktning där arbetet med historiskt källmaterial på ett tydligt sätt tagit utgångspunkt i en större kontext. Arbetar man med politiska konflikter torde det vara rimligt att det historiska källmaterialet exempelvis tar

¹²³ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹²⁴ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹²⁵ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹²⁶ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹²⁷ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

sin utgångspunkt i olika källor som speglar propagandakrig mellan stormakter och mellan olika politiska inomnationella partier.

I förslaget till ny läroplan formulerar Skolverket arbetet med historiskt källmaterial på ett sätt som lägger tyngdpunkten på den praktiska hanteringen av materialet och inte lika stor vikt vid vad materialet säger. Undervisningen ska ge eleverna möjligheten att utveckla adekvata kunskaper i granskning av källmaterial och förmågan att göra ett relevant urval enligt källkritiska aspekter.¹²⁸ Där Skolverket konstaterade att och gav förslag på olika typer av historiska kontexter som källmaterialet eleverna möter ska återspegla genomsyras förändringarna i förslaget till ny läroplan av en bredd och allmängiltighet beträffande arbetet med historiskt källmaterial.

Den praktiska påverkan som detta leder till i undervisningen torde vara att lärare, under utformningen av sin undervisning, möjligen inte känner sig tvingade att tillskriva ett uttalande, särskilt värde hos det granskade materialet som ska gå att applicera och koppla till olika, större omvälvande händelser eller processer. Värt att ta i beaktning är dock att de nya formuleringarna i förslaget till ny läroplan inte utesluter att arbetet med historiskt källmaterial tar sin utgångspunkt i liknande kontexter som Skolverket skriver fram i Gy11, men möjligheten att studera småskaliga, kanske mer intetsägande, källmaterial möjliggörs i och med de nya formuleringarna i och med de föreslagna förändringarna.

Sammanfattning av innehåll och möjlig praktisk påverkan

I och med att ingen av läroplanerna innehåller tydliga passager som pekar åt att det historiska källmaterialet ska arbetas med utifrån en viss tidsperiod, givna händelseförlopp eller i en särskild kronologi skulle man kunna tolka det som att både Gy11 och förslaget till ny läroplan tar sin utgångsposition utifrån ett konstruktivistiskt förhållningssätt.

Genom att formuleringarna i de båda läroplanerna är så vida bör den direkta konsekvensen bli att lärare strukturerar en undervisning kring historiskt källmaterial som kommer att se väldigt varierande ut beroende på vem som väljer och läser urvalet av material, vilka tankar som finns bakom undervisningen och i vilken kontext som undervisningen bedrivs inom. Genom de öppna ramarna man har att förhålla sig till kring arbetet med historiskt källmaterial ser man också dragen av den konstruktivistiska hållningen till historia, alltså att historia är föränderligt utifrån aktörer, incitament och tidskontext.

¹²⁸ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

Arbete med historiebruk i de två läroplanerna

I det centrala innehållet för de olika ämneskurserna återfinns olika formuleringar och fokusområden gällande arbetet med historiebruk i undervisningen beroende på vilken av ämneskurserna man tittar på.

I historia 1a1 skriver Skolverket fram att arbetet med historiebruk i undervisningen ska syfta till att visa hur individer och grupper har använt historia i samband med aktuella konflikter och samarbetssträvanden.¹²⁹ I kursen historia 1a2 ska man, enligt det centrala innehållet, i stället fokusera på hur individer och grupper använt historia i vardagsliv, samhällsliv och i politiken. I vidare led ska detta vidga förståelsen för betydelsen av historia i formandet av identiteter, till exempel olika uppfattningar om gemensamma kulturarv.¹³⁰ Det centrala innehållet i historia 1b innehåller samma formulering som historia 1a2 men med ett tillägg om att man förutom att arbeta med olika föreställningar om gemensamma kulturarv, också ska arbeta med hur historia använts som medel för påverkan i konflikter.¹³¹

Formuleringarna kring arbete med historiebruk i den nya läroplanen uttryckts något bredare. Skolverket skriver fram att man, i undervisningen, ska arbeta med att koppla historiebruk till delar av det historiska innehållet i övrigt. Här skiljer sig läroplanerna alltså åt i och med att Gy11:s tydliga formulering om att historiebruk ska syfta till att visa hur individer och grupper har använt historia i samband med konflikter och samarbetssträvanden.¹³² Den nya läroplanen lämnar utrymme för att göra just detta, men det finns inte samma uttryckliga formuleringar kring konflikter och samarbeten som i Gy11.

En tydlig likhet mellan den nuvarande läroplanen och den nya där däremot att arbeta med historiebruk utifrån begreppet ”identitet”. I Gy11 ska detta göras genom att man förstår betydelsen av historia i formandet av identiteter genom uppfattningar om gemensamma kulturarv, medan det i Gy25 är formulerat att historiebruk ska användas för att ge perspektiv på hur historiska berättelser och referenser kan påverka människors identiteter, värderingar och föreställningar.¹³³

I det centrala innehållet för ämneskurserna historia 2a och historia 2b-kultur är arbetet med historiebruk formulerat på samma sätt. Dokumentet berättar att man i undervisningen ska fo-

¹²⁹ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹³⁰ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹³¹ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹³² Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹³³ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

kusera på hur historia används i olika kulturformer. Fokuset ska ligga på betydelsen av historiska teman inom olika genrer, till exempel film, litteratur och musik. I vidare led ska man också fokusera på samma yttringar inom olika typer av ungdomskulturer.¹³⁴ Ämnesnivåerna i den nya läroplanen saknar det tydliga fokuset på historiebruk kopplat till kulturuttryck som finns i delar av det centrala innehållet i den nuvarande läroplanen.

I ämneskursen historia 3 ska undervisningen inbegripa arbete med hur historia används inom kulturarvssektorn. Skolverket exemplifierar med att fokuset kan ligga på arkiv, bibliotek och museer utifrån både ett regionalt och lokalt perspektiv.¹³⁵ Historiebruk utifrån kulturarvssektorn genom ett regionalt och lokalt perspektiv är formuleringar som är borttagna i den föreslagna, nya läroplanen.¹³⁶ I stället innehåller den tredje ämnesnivån i den nya läroplanen samma fokus som övriga ämnesnivåer när det kommer till historiebruk. Undervisningen ska innehålla en koppling mellan historiebruk, identitet och det historiska innehållet på ett övergripande plan. Dessutom finns ett tillägg i ämnesnivå 3 där Skolverket formulerar att undervisningen kring historiebruk ska visa hur historia använts och hur historia kan användas i nutid utifrån vardagsliv, samhällsliv och i politiken.¹³⁷

Sammanfattningsvis kan man först och främst konstatera att Skolverket omformulerat sig till bredare termer i nya läroplanen. Där det i Gy11 exempelvis finns formuleringar om att historiebruk ska relateras till uppfattningar om kulturarv och hur historia använts i konflikter finns i den nya läroplanen enbart formuleringar om att historiebruk ska relateras till det historiska innehållet i övrigt. Detta torde leda till ett större tolkningsutrymme för den enskilda läraren när det kommer till utformandet av undervisningen kring historiebruk.

Vidare har man, i den nya läroplanen, tagit bort den del av de dimensioner som finns i 2011 års läroplan gällande historiebruk. Undervisning beträffande historiebruk och olika kulturyttringar är borttaget, på samma sätt finns inte heller historiebruk ur ett regionalt och lokalt perspektiv kvar.¹³⁸

¹³⁴ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹³⁵ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹³⁶ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹³⁷ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹³⁸ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

Arbete med historiebruk och den praktiska undervisningen

Skolverkets föreslagna förändringar kring arbetet med historiebruk i undervisningen innehåller tydliga skillnader och likheter på samma gång. Det förhållningssätt till historiebruk som genomsyrar den nya läroplanen skiljer sig gentemot Gy11 i avseendet att begreppet i Gy25 används mer generellt. I den nuvarande läroplanen, Gy11, återfinns tydliga krav på att arbetet med historiebruk ska återkopplas till exempelvis uppfattningar kring gemensamma kulturarv och hur historia använts i konflikter.¹³⁹ Sådana direkta detaljer i formuleringarna återfinns inte i förslaget till ny läroplan, här är formuleringarna i stället som på flera andra ställen i den nya läroplanen. Man menar att arbetet med historiebruk ska utgå från det historiska innehållet, i generella termer.¹⁴⁰

Precis som med arbetet med historiskt källmaterial kan detta möjligen resultera i en skiftning där lärare breddar användningsområdet för begreppet och lyfter bort det ifrån exempelvis undervisning kring historisk krigspropaganda sett ut eller hur rasistiska partier använt sig av historia för att legitimera diskriminering gentemot specifika samhällsminoriteter. Formuleringarna i Skolverkets förslag till ny läroplan utelämnar inte att man berör ovanstående företeelser i den undervisningen man vill genomföra, men i och med att de formulerat sig i bredare ordalag utan direkta hänvisningar torde lärare kunna använda historiebruk som verktyg i fler kontexter.

Beträffande arbetet med identitet kopplat till historiebruk återfinns dock, som arbetet redan visar i tidigare avsnitt, snarlika formuleringar. I båda läroplanerna ska undervisningen påvisa betydelsen av historia i formandet av identiteter. Medan det i Gy11 handlade om att ge eleverna insikter kring hur historia används för att skapa uppfattningar kring gemensamma kulturarv, så är Gy25 strukturerat enligt att historiebruk ska användas för att ge perspektiv på hur historiska berättelser kan påverka identiteter, värderingar och föreställningar.¹⁴¹

Dessa formuleringar angränsar till varandra, men likt flera tidigare förändringar bör det vara rimligt att uppfatta den senare som bredare formulerad. Förslaget till ny läroplan lämnar visserligen utrymme för läraren att lyfta exempelvis gemensamma kulturarv och historiebruk, men där finns också utrymmet att låta undervisningen inbegripa andra företeelser eller ut-

¹³⁹ Ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2011.

¹⁴⁰ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹⁴¹ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

vecklingsprocesser. Detta eftersom arbetet med identitet och historiebruk inte är kopplat till uppfattningar om gemensamma kulturarv på samma tydliga vis som i Gy11.¹⁴²

Ytterligare tillägg i förslaget till ny läroplan som skiljer sig åt ifrån läroplanen från 2011 är att Skolverket skriver fram att historiebruk ska användas för att visa hur historia kan användas i vår egen samtid utifrån vardagsliv, samhällsliv och i politiken.¹⁴³ I och med sådana här vida formuleringar torde det vara rimligt att uppfatta det som att den enskilda läraren lämnas med stort utrymme att strukturera en nyansfylld undervisning som utgår från både det lilla och det stora. Där Gy11 hänvisar till historiebruk kopplat till kulturarv och konflikter har arbetet med historiebruk i den nya läroplanen formulerats på ett sätt som möjliggör en undervisning som relaterar till mindre utvecklingar, händelser eller yttringar.

Sammanfattning av innehåll och möjlig praktisk påverkan

Utifrån de teoretiska verktygen som detta arbete använder sig av kan man, i arbetet med historiebruk, urskilja ett mönster i båda läroplanerna som kan härledas till den genealogiska utgångspositionen i synen på ämnet. Ett tydligt exempel på detta är att man i både Gy11 och i förslaget till ny läroplan skriver fram hur man ska påvisa hur identiteter påverkas och formas av exempelvis historiska berättelser och referenser. Utifrån en sådan formulering behöver man identifiera uppfattningar, föreställningar och synsätt i sin egen samtid för att kunna blicka bakåt och hitta de historiska förklaringsmodellerna till att dessa uppstått. I den genealogiska utgångspositionen till historia är det också detta man gör, tar avstamp i sin egen samtid för att hitta svaren på de företeelser man vill få förklarade. Alltså kommer den praktiska förändringen inte bli fundamentalt annorlunda i grunden. Tanken med historiebruk går inte ihop med den rekonstruktivistiska tanken, alltså att historia skulle vara beständig och oföränderlig oavsett kontext och incitament bakom historieberättandet.

¹⁴² Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

¹⁴³ Förslag på ämnesplan för historia. *Skolverket*. 2023.

Slutsatser

Nedan följer en redogörelse för arbetets slutsatser utifrån var och en av de frågeställningar som arbetet ämnade besvara.

Skillnader i ämnessyfte

De största skillnaderna mellan förslaget till ny läroplan och Gy11 återfinns främst i vilket perspektiv som dokumenten inbegriper i formuleringarna. I den nya läroplanen intar Skolverket en mer övergripande hållning där allt det innehåll man skriver fram ska arbetas med utifrån större grepp i undervisningen, medan man i Gy11 riktar in formuleringarna på tydligare undervisningsmål. Ytterligare en stor skillnad är att man i förslaget till ny läroplan nyanserar sig i sina formuleringar. Ett tydligt exempel är där man i Gy11 skulle arbeta med hur historia använts för att skapa identiteter medan man i förslaget till ny läroplan ska arbeta med hur historia använts för att skapa och stärka olika identiteter. Dessa små nyansskillnader i ordval är den främsta skillnaden. Båda läroplanernas syftesformuleringar genomsyras av historiemedvetande och förmåga att förstå sin egen samtid. Med andra ord kan syftesbeskrivningen i båda läroplanerna sägas vara snarlika varandra.

Skillnader i historiska stoffkunskaper

De stoffkunskaper som skrivs fram varierar mellan att handla om formuleringar och rent innehåll. Specifik epokindelning som ”renässansen” och ”upplysningen” förekommer i Gy11 medan man använder benämningar som ”tidigmodern” och ”modern” tid. Skillnader återfinns i tillägg av ord där man i den nya läroplanen ska jobba med begreppen ”industrialisering” och ”demokratisering” utifrån både ett svenskt perspektiv och dessutom belysa framgångar- och motgångar för händelseförloppen. Dessa grepp kring begreppen finns inte i Gy11. Den största skillnaden innehållsmässigt finns i den nya läroplanens tillägg av ett genomgripande och specifikt fokus på minoritetsbefolkning i allmänhet och samer i synnerhet. Detta finns inte framskrivet överhuvudtaget i Gy11.

Skillnader gällande ämnesspecifika begrepp

Den mest uppenbara olikheten mellan de två läroplanerna beträffande förekomsten av ämnesspecifika begrepp i formuleringarna är att det i förslaget till ny läroplan återfinns ämnesspecifika begrepp och teorier i alla olika ämnesnivåer. I Gy11 återfinns de ämnesspecifika begreppen i det centrala innehållet för de högre gymnasiekurserna i historia. I förslaget till ny läroplan har Skolverket tagit greppet där man låter tanken om att arbeta med exempelvis orsak och verkan eller kontinuitet och förändring genomsyra alla de föreslagna ämnesnivåerna för

gymnasieskolan. Ytterligare en skillnad som återfinns är att förslaget till ny läroplan inbegriper en utbyggnad av antalet ämnesspecifika begrepp och teorier som ska beröras. Inbegripandet av exempelvis materialistiska och idealistiska perspektiv är nytt i det centrala innehållet. Likaså formuleringen att undervisningen ska beröra olika historiska teorier som exempelvis postkolonial teori. Man skriver dessutom fram att begreppen och teorierna ska arbetas med utifrån det historiska innehållet generellt, medan Gy11 innehåller konkreta formuleringar om utifrån vilka företeelser eller utvecklingslinjer som de historiska begreppen ska arbetas med.

Skillnader gällande historiskt källmaterial

Skillnaden mellan de två läroplanerna beträffande arbetet med historiskt källmaterial återfinns dels i hur Skolverket skriver fram utifrån vad man ska arbeta med källmaterial, dels vad arbetet med historiskt källmaterial ska bidra med. I Gy11 finns ett fokus i det centrala innehållet där det historiska källmaterialet ska spegla och ge eleverna insyn i större utvecklingslinjer som krig, sexualitet eller kultur. I förslaget till ny läroplan inbegrips ett större fokus på den historiska metoden. Man lägger tonvikten på att lära sig granska material och att göra ett urval. Kravet på att det historiska källmaterialet ska återspegla specifika händelser eller förlopp är borttaget.

Skillnader gällande historiebruk

Formuleringarna beträffande arbete med historiebruk i de två läroplanerna innehåller inga fundamentala skillnader. I både Gy11 och i förslaget till ny läroplan återfinns formuleringar om att undervisningen ska inbegripa historiska narrativ, hur uppfattningar varierat eller hur historia använts för identitetsskapande. Den enda direkta skillnaden återfinns i att Gy11 innehåller formuleringar om att historiebruk ska arbetas med för att påvisa hur historia exempelvis påverkar uppfattningar kring det gemensamma kulturarvet. I förslaget till ny läroplan skriver Skolverket fram att arbetet med historiebruk ska ske utifrån det historiska innehållet i övrigt, alltså på ett mer övergripande och mer genomsyrande plan.

Förslaget till ny läroplan och eventuell påverkan på den praktiska undervisningen

De huvudsakliga förändringarna som förslaget till ny läroplan kan påverka i den framtida undervisningen handlar huvudsakligen om angreppssättet. Som ovanstående slutsatser visar återfinns inte alltid fundamentala skillnader i det konkreta innehållet, men fokusområdet skiljer sig åt mellan de två läroplanerna. I förslaget till ny läroplan skrivs betydligt fler stoffkunskaper, förmågor och historiespecifika begrepp fram i ett bredare sammanhang. Läraren kommer att lämnas större tolkningsutrymme beträffande urval och struktur på undervisningen. I förlängningen kan detta resultera i att undervisningsmoment om något som tidigare skulle arbetas med utifrån ett specifikt, framskrivet innehåll kommer att kunna variera mellan olika lä-

rare på grund av en rad olika faktorer. Genom att Skolverket i förslaget till ny läroplan skriver fram att olika förmågor, verktyg eller teorier ska arbetas med utifrån det historiska innehållet i övrigt kommer varje lärare kunna påverka innehållet i sin undervisning i större utsträckning än nu.

Diskussionsavsnitt

Nedan följer ett diskussionsavsnitt utifrån respektive frågeställning från arbetets syftesformulering. Diskussionen sker i förhållande till den tidigare forskningen. Under den sista underrubriken för diskussionsavsnittet sätts också arbetets undersökningsdel i förhållande till historiekulturell teori.

I den tidigare forskningen redovisas hur Rosenlund (2009) drar slutsatserna att det fanns en motsättning mellan läroplanen från 1994 och de deltagande lärarnas intervjusvar. Han kategoriserade majoriteten av det centrala innehållet i historia A som konstruktivistiskt medan lärarnas intervjusvar gav uttryck för en rekonstruktivistisk hållning till just den grundläggande historiekursen.¹⁴⁴

I samma arbete dras också slutsatsen att den, för tiden, nya läroplanen Gy11 skulle komma att innebära en tydligare genealogisk och konstruktivistisk hållning än föregångaren. Slutsatsen dras till och med att en lärare starkt präglad av en rekonstruktivistisk hållning till historieämnet med största sannolikhet skulle komma att behöva revidera sina uppfattningar.¹⁴⁵

Slutsatserna som dras i detta arbete grundar sig visserligen inte på några deltagande informanter som gett intervjusvar, men man kan ändå ställa klassificeringen av historia A i 1994 års läroplan och utsagorna om Gy11 i förhållande till detta arbetes kartläggning av Gy11 och Gy25.

Som denna undersökning visat återfinns ett ännu större konstruktivistiskt fokus i de formuleringar som skrivits fram i förslaget till ny läroplan. Det är visserligen tydligt att historieämnet i Gy11 inte skrivs fram som något där man levererar en klar och objektiv sanning till elevgrupperna, men det finns en hel del tillägg i förslaget till ny läroplan som bäddar för en ännu mer konstruktivistisk genomsyrning av undervisningen. I många sammanhang har små nyansskillnader lagts till i formuleringarna för att ytterligare konstatera hur undervisningen och ar-

¹⁴⁴ Rosenlund, *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*, 168.

¹⁴⁵ Rosenlund, *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*, 169.

betet med de olika momenten ska inbegripa sådant som olika perspektiv, grepp, teorier och ämnesspecifika processer.

Som redan nämnt drar Rosenlund slutsatsen att lärare kommer tvingas arbeta utifrån en ny läroplan ännu mer präglad av konstruktivism efter Gy11:s införande.¹⁴⁶ Utifrån detta kan man argumentera för att förslaget till ny läroplan kommer dra lärarkåren ännu längre ut i den riktningen genom de omformuleringar och tillägg som finns.

Sammanfattningsvis skulle man däremot kunna argumentera för att historieämnet i en sådan kontext som i undervisning och skolmiljö till en viss grad måste vara rekonstruktivistisk. Det finns alltid en viss typ av historia som skrivs fram, och kanske behöver det vara så i skolkontexten för att säkerställa en så strömlinjeformad utbildning som möjlig. Det finns alltid incitament bakom skolämnens struktur, och den historiska kontext vi lever i präglar historieämnet till att vara rekonstruktivistisk till en viss grad. Det finns vissa historiska skeenden och företeelser som man bara kan prata om utifrån en konstaterande ansats.

Huruvida undervisningen i historia ska ta sin utgångspunkt utifrån ett genealogiskt eller ett genetiskt utgångsperspektiv tåls att nyanseras och diskuteras en aning. Generellt kan man säga att det förhärskande synsättet i både Gy11 och i förslaget till ny läroplan är tanken om ett genealogiskt perspektiv där man använder sin egen nutid för att arbeta sig bakåt, hitta förklaringsmodeller och ursprung till att omständigheter och företeelser ser ut som de gör idag. Det finns tydliga exempel på hur undervisningen ska öka elevernas förståelse för sin egen samtid samtidigt som det stimulerar till funderingar och orienteringsmöjligheter inför framtiden. Det historiska innehållet och undervisningen tycks hela tiden genomsyras av en idé att den ska fungera som ett verktyg att navigera med hjälp utav i det omkringliggande samhället som existerar nu. För att kunna dra sådana paralleller är det rimligt att anta att det genealogiska perspektivet måste vara utgångspositionen. Genom att identifiera sådant man upplever nu kan man söka sig bakåt för att hitta förklaringsmodeller till den utvecklingen som föregåtts av var vi är nu.

Däremot kan man också se sådant som tyder på att det genetiska perspektivet också måste få vara närvarande. I både Gy11 och i förslaget till ny läroplan så ska undervisningen exempelvis behandla olika tidsindelningar och epoker i kronologisk ordning. Ett sådant uttryckt krav i det

¹⁴⁶ Rosenlund, *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*, 186.

centrala innehållet kräver att man intar en genetisk utgångsposition i just sådana, specifika moment.

Sammanfattningsvis kan man säga att det genetiska och det genealogiska perspektivet växelverkar i både Gy11 och i förslaget till ny läroplan. Det finns element som kräver att man kommer att behöva inta båda förhållningssätten. I slutändan får man lov att säga att de inte heller utesluter varandra, utan kan fungera för att belysa och understryka olika typer av historia och olika element i historieämnet.

Ställer man detta i kontrast till det Rosenlund kommer fram till i sin avhandling uppstår dock en kontrast. I det arbetet konstateras att historia A i läroplanen från 1994 utgörs av ett centralt innehåll som huvudsakligen går att klassificera som punkter bestående av ett genetiskt synsätt.¹⁴⁷ Detta får man lov att säga skiljer sig åt i både Gy11 och i förslaget till ny läroplan. Där är istället det genealogiska och idén om att använda historia som förklaringsmodell och verktyg i vår egen samtid en mer förhärskande bild i formuleringarna.

Beträffande var förslaget till ny läroplan placerar sig i förhållande till andra läroplaner historiskt sett skulle man kunna påstå varierar lite beroende på vad man tittar på. Persson klassificerar både läroplanen från 1994 och Gy11 som läroplaner genomsyrade av idén att det historiska innehållet ska verka till att öka elevernas orienteringsförmåga till sin egen samtid och bidra till vilja till påverkan i framtiden.¹⁴⁸ Utifrån Gy11 dras dessutom slutsatsen att den läroplanen ska verka utifrån att synliggöra globala förändringar och bidra till förståelse av olika tiders levnadsvillkor och förutsättningar.¹⁴⁹

Utifrån detta skulle man kunna säga att formuleringarna i förslaget till ny läroplan ämnar stimulera samma, eller åtminstone liknande, processer hos eleverna. I och med att man nyanserar flertalet formuleringar från Gy11 genom att lägga till ordval som ställer ytterligare krav på att öka någon slags bredare förståelse hos eleverna genom att visa olika perspektiv på händelseförlopp och företeelser, kan man hävda att förslaget till ny läroplan syftar till att bidra med ännu större förståelse för variation och nyanser i historien.

En av punkterna där man skulle kunna hävda att förslaget till ny läroplan tar ett steg bort ifrån slutsatserna kring Gy11 som Persson landar i är på vilket utgångsperspektiv man ska ha. I Gy11

¹⁴⁷ Rosenlund, *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*, 168.

¹⁴⁸ Persson, *Historia i futurum: progression i historia i styrdokument och läroböcker 1919–2012*, 262.

¹⁴⁹ Persson, *Historia i futurum: progression i historia i styrdokument och läroböcker 1919–2012*, 262.

landar Persson i slutsatsen att det är de globala och världsomspännande utvecklingslinjerna som är framträdande i det centrala innehållet.¹⁵⁰ Tittar man istället på förslaget till ny läroplan finns där spår som också syftar till det globala, men det finns också tydliga formuleringar där Sverige ska utgöra utgångspunkt i undervisningen. En sådan förskjutning kan ses som en mindre revidering av historiesyn där man i Gy11 möjligen tyckte att det globala historieperspektivet blev alldeles för framträdande.

Persson argumenterar för att alla läroplaner efter andra världskriget slut har tydliga drag av att historieämnet ska utgöras av tydliga, vetenskapliga färdigheter med specifika tyngdpunkter som att man ska stimulera till kritiskt tänkande och användandet av historisk metod.¹⁵¹

Utifrån detta kan man säga att förslaget till ny läroplan intar en tydligare ställning präglad av kritiskt tänkande och användandet av historisk metod än Gy11. Detta urskönjs framförallt i formuleringarna och synsättet som framträder i arbetet med källkritik och källhistoriskt material. I Gy11 handlar en stor del av arbetet med historiskt källmaterial om att utveckla en förståelse och närhet till olika tiders människor och samhällen. Detta är kraftigt nedtonat i förslaget till ny läroplan där man i stället lägger extra mycket tryck vid att eleverna utvecklar tillräckliga kunskaper i själva hanteringen av källor med allt vad det innebär.

I arbetets teoriavsnitt klargörs hur undersökningen ämnas sättas i en vidare kontext utifrån historiekulturell teori och då med fokusområdet att kolla vidare på vilka geografiska utgångspunkter som de två läroplanerna har i sina formuleringar.

I båda läroplanerna framträder naturligtvis formuleringar som berör att undervisningen ska syfta till att förstå större, globala utvecklingslinjer och processer. Förutom direkta formuleringar som rör att man ska arbeta med sådant som vidrör historisk utveckling på olika platser och andra viktiga händelser genom tiderna så kan man argumentera för en annan viktig hållning i styrdokumentet. I och med att båda styrdokumentet syftar till att eleverna ska öka sin förståelse för den egna samtiden och dessutom kunna orientera sig inför vad som komma skall kan man argumentera för att en historieundervisning präglad av ett internationellt fokus blir en direkt konsekvens av detta. Vi lever och verkar i en värld mer globaliserad än någonsin, och i och med detta behöver också eleverna utveckla förståelse och kunskaper kring sådant som är av vikt för att förstå en globaliserad värld och dess uppkomst eftersom de ska lära sig om just det; den egna samtiden. Här kan man alltså se en historiekultur som i både Gy11 och i förslaget till ny läroplan

¹⁵⁰ Persson, *Historia i futurum: progression i historia i styrdokument och läroböcker 1919–2012*, 263.

¹⁵¹ Persson, *Historia i futurum: progression i historia i styrdokument och läroböcker 1919–2012*, 263.

präglas av att den historia man lyfter fram, premierar och lär ut från instanserna med maktanspråk över just historien präglas av en historiekultur som tar stora delar av sin utgångsposition i ett brett, kollektivt, historiskt narrativ som spänner över nationsgränser.

En tydlig skillnad mellan Gy11 och förslaget till ny läroplan beträffande geografiskt fokus i formuleringarna är att förslaget till ny läroplan innehåller adderingar om Sverige och svensk historia som utgångsposition. De tydligaste exempel på detta är att begrepp som industrialisering och demokratisering ska arbetas med utifrån ett svenskt perspektiv. Här framträder istället en viss reformering i historiekulturen där man förankrar delar av den kollektiva historien i det nationella.

Ytterligare fog för att den historiekultur som framträder i förslaget till ny läroplan, delvis, tar ett nationellt utgångsfokus vad gäller geografi är det helt nya tillägget om samer och samisk historia. I och med detta förankras återigen en större del av den gemensamma historiekulturen i det nationella istället för enbart det europeiska eller det globala.

Sammantaget kan man säga att det skett en breddning av den historiekultur som de med maktanspråken över densamma vill förmedla i skolans värld. Från att i Gy11 ha varit starkt präglad av ett internationellt eller europeiskt fokus i formuleringarna där det svenska och inomnationella inte är framträdande överhuvudtaget, till att i förslaget till ny läroplan innehålla konkreta formuleringar om hur historieundervisningen ska ta sin utgångspunkt i den svenska historien.

Ytterligare intressanta frågor finns att ställa till båda läroplanerna beträffande de mindre nyansskillnaderna i ord eller tillägg som finns. En sådan förändring är det faktum att "värdera" är borttaget från förslaget till ny läroplan medan man i stället lagt till "analysera". Varför man valt att göra så kan naturligtvis vara svårt att svara på, men det kan ändå vara av intresse att fundera ett varv extra kring förändringen. En tanke kan vara att användandet av "värdera" uppfattats som för subjektivt, icke-vetenskapligt och möjligen också för svårt att omsätta i en praktisk undervisning. Där skulle man istället möjligen kunna tänka att ordvalet "analysera" associeras till en tydligare systematik där man på ett tydligare vis kan koppla samman olika ämnesspecifika begrepp som exempelvis kontinuitet och förändring.

Däremot framstår möjligen tanken om att "värdera" skulle vara för subjektivt eller svårtolkat som fel när man tittar på ett av de andra tilläggen som finns i förslaget till ny läroplan; nämligen tillägget om att man ska få möjlighet att leva sig in i det förflutna. Detta tillägg står med utan vidare precisering kring vad det kan betyda i praktiken, och man kan tolka det som att man exempelvis kan göra studiebesök eller arbeta med källmaterial. En tanke som väckts utifrån

denna formulering är däremot fortfarande dels vad det innebär att ”leva sig in i det förflutna”, dels om det kan sägas vara etiskt rätt i alla avseenden. Möjligen riskerar man att hamna i en situation där man inte alls ”lever sig in i det förflutna” utan snarare konstruerar en felaktig bild av vad det förflutna var och hur individerna man ämnar studera faktiskt levde.

Ytterligare en skiftning i läroplanerna som väckt ytterligare tankar är faktumet att Sverigefokus skrivs fram på ett tydligare vis i förslaget till ny läroplan i förhållande till Gy11. I den nuvarande läroplanen framstår det huvudsakliga fokuset vara på det globala och internationella. Formuleringarna genomsyras på många sätt av att man ska förstå sambanden mellan det som hänt på många olika ställen och dess påverkan på den värld, och det land, som vi lever i idag. Man kan inte säga att detta fokus är uttraderat i förslaget till ny läroplan, men där finns en tydligare udd i fokuset beträffande just Sverige. I Gy11 skrivs inte Sverige fram på samma sätt överhuvudtaget. I förslaget till ny läroplan understryker man ibland till och med att vissa av begreppen ska arbetas med utifrån Sveriges historia, och inte något annat. Samma sak så är samer och samisk historia invävt i alla ämnesnivåer i förslaget till ny läroplan.

Varför denna förändring skett kan förmodligen utgöra nog med underlag för en helt annan undersökning, och blir således svårt att ge ett entydigt svar på. Men likt ovanstående diskuterade förändringar så väcker det tankar och frågor. Möjligen finns det strömningar som ansett att den tidigare läroplanens formuleringar reducerade fokuset på den egna nationen och kulturen till en sådan grad att den glömdes bort. Förståelsen för den allra närmaste omkringliggande samtiden kanske blivit lidande av att undervisningen ska byggas på förståelse för det globaliserade och världsomspännande. I ytterligare led kanske det kan vara ett direkt resultat av en samtid mer präglad av slutenhet snarare än öppenhet. Flera av de tidigare läroplanerna får ändå lov att sägas vara konstruerade i en tid då gränser suddades ut, järnridåer föll och avspänning mellan världsmakter stod i fokus. Kanske är det nationella fokuset i förslaget till ny läroplan en konsekvens av militär kapprustning, närliggande konflikter och föreställningar om olika kulturers närhet eller olikheter. Om inte från Skolverkets håll så kanske från politikens.

Avslutningsvis kan det vara rimligt att ställa hela detta arbete på sin spets och fundera över både de förtjänster och eventuella begränsningar som finns i de tillvägagångssätt som använts.

Först och främst väcks en tanke om fokusområdet i arbetet, nämligen läroplanerna. En begränsning kan vara att passagerna som behandlar innehållet, skillnaderna och dess eventuella praktiska påverkan på undervisningen fokuserar på just enbart det; läroplanerna. Man kan argumentera för att det finns många fler orsaker och faktorer som påverkar undervisningsstruktur

och innehåll än bara läroplanerna, därför kan de slutsatser som dras kring praktiska förändringar belysas från flera olika håll. I verkligheten torde det vara rimligt att ha med i åtanke att det kan ske mer i mötet mellan elev och läroplan än bara formuleringarna i den senare. Som lärare har man en förkunskap som kommer påverka utformningen av undervisningen till en viss grad, och på samma sätt kan man ha särskilda elevgrupper som lämpar sig bättre eller sämre som mottagare av ett visst stoff. Det finns alltid särskilda omständigheter att ta hänsyn till i det dynamiska arbetet som det innebär att vara lärare.

En annan aspekt där arbetet har en begränsad räckvidd är utifrån de metodologiska och teoretiska verktyg som används i arbetet. I arbetet används rekonstruktivistiska, konstruktivistiska, genealogiska, genetiska och historiekulturella verktyg och teorier för att bryta ned innehållet i läroplanerna. Byter man ut en eller flera av dessa kommer man också kunna få fram andra nyanser i materialet. Om man exempelvis byter den historiekulturella, teoretiska ansatsen med geografiskt huvudfokus mot en genus eller postkolonial teori kan man tillskriva ytterligare innebörder av Skolverkets formuleringar, även om detta arbetes slutsatser nödvändigtvis inte är felaktiga.

I övrigt är det också så att arbetets slutsatser är mina slutsatser som författare som utlästs genom Skolverkets formuleringar och de teoretiska förhållningssätten som använts. Görs undersökningen om av en annan individ finns det aspekter som möjligen tolkas eller uppfattas annorlunda. Detta torde främst vara ett faktum beträffande de eventuella, praktiska förändringarna som förslaget till ny läroplan innebär. Beträffande de faktiska formuleringarna står det naturligtvis ordagrant vad Skolverket uttrycker, men tolkningen och innebörden av dessa kan se annorlunda ut om någon annan gör om undersökningen.

En av förtjänsterna är att valet att jämföra två läroplaner gör arbetets fokusområde tydligt och kanaliserat. Väver man in ytterligare läroplaner finns risken för att slutsatserna som kan dras blir trubbigare utifrån den typen av problemformulering som arbetet bygger på. Men användandet av två läroplaner för också tankarna till ytterligare en möjlig aspekt som begränsar arbetets räckvidd eller generaliserbarhet.

Ska man diskutera större, historiska drag kan det finnas problem med att arbetet grundar sig i två läroplaner och inte fler. Finns det i stället jämförelser och bearbetningar av läroplaner innan Gy11 också kan det vara enklare eller mer befogat att tillskriva både Gy11 och förslaget till ny läroplan vissa tendenser kopplat till den historiska utvecklingen. Nu kan man diskutera eventuella tendenser, men om man gör en jämförelse av fler läroplaner kan mönstren mellan de

olika läroplanerna möjligen framträda tydligare. Ett väldigt kanaliserat undersökningsområde bäddar troligen sällan för goda möjligheter att dra generella eller stora slutsatser.

Framtida forskning

Ett närliggande undersökningsområde för ytterligare forskning skulle vara att fokusera mer på de eventuella praktiska förändringarna som förslaget till ny läroplan kan innebära. I ett sådant arbete kan man exempelvis inta en helt annan metodologisk utgångsposition och intervjua yrkesverksamma lärare för att kartlägga, och i senare led urskönja, attityder och förväntningar på vad den nya läroplanen kan komma att innebära för förändringar i den egna undervisningen.

Inom samma fält skulle man också kunna vänta tills läroplanen sjösatts i praktiken och därtill också använts i några läsår. Utifrån detta kan man göra en komparativ studie mellan antingen enkätsvarare eller intervjupersoner beträffande hur de upplever att den nya läroplanen förändrat deras hållning till läraryrket i allmänhet och till historieämnet i synnerhet.

Sammanfattning

I detta arbete har den nuvarande läroplanen för gymnasieskolan Gy11 jämförts med Skolverkets förslag till ny läroplan som beräknas träda i kraft år 2025. Syftet har varit att undersöka formuleringarna i de två läroplanerna samt vilka tänkbara praktiska konsekvenser som den nya läroplanen potentiellt kan komma att innebära. Undersökningen har gjorts genom en kvalitativ textanalys där förändrade, borttagna eller tillagda formuleringar i de båda läroplanerna lyfts ut och sedermera analyserats med hjälp av ett konstruktivistiskt och rekonstruktivistiskt synsätt, ett genealogiskt och ett genetiskt förhållningssätt samt en historiekulturell teoretisk ansats. De slutsatser som går att urskilja från undersökningen är att Gy25 innehåller bredare framskrivningar beträffande vilka historiska stoffkunskaper som ska läras ut, bredare ordval beträffande tidsepoker, ett större fokus på nationen Sverige och ett mer renodlat fokus på att arbeta med historisk metod i förhållande till hur detta skrivs fram i Gy11. I båda läroplanerna finns tydliga drag av det konstruktivistiska och genealogiska synsättet. Dessa teoretiska utgångspositioner är mer framträdande i Gy25. I praktiken kan en potentiell förändring bli att den yrkesverksamma läraren behöver konstruera och bedriva en undervisning som är mer präglad av det konstruktivistiska och det genealogiska förhållningssättet än i Gy11.

Referenser

Förslag på ämnesplan för historia. Skolverket. 2023. <https://www.skolverket.se/download/18.308cb2e18340b1064faf/1663576233263/Historia.pdf> (Hämtad: 2022-05-19).

Karlsson, Klas-Göran. Historia, historiedidaktik och historiekultur – teori och perspektiv. I *Historien är närvarande*, Klas-Göran, Karlsson och Ulf, Zander (red.). Lund: Studentlitteratur AB.

Helén, Persson. *Historia i futurum: progression i historia i styrdokument och läroböcker 1919–2012*. Diss., Lunds universitet, 2018.

Rosenlund, David. *Att hantera historia med ett öga stängt; samstämmighet mellan historia A och lärares prov och uppgifter*. Lic.-avh., Lunds universitet, 2011.

SOU 2020:43. Betygsutredningen. *Bygga, bedöma, betygsätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/08/sou-202043/> (Hämtad: 2022-05-19).

Widén, Pär. Kvalitativ textanalys. I *Handbok i kvalitativ analys*, Andreas Fejes och Robert Thornberg (red.). Stockholm: Liber AB, 2019.

Ämnesbetygsreformen. Skolverket. 2023. <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/aktuella-forandringar-pa-gymnasial-niva/amnesbetygsreformen> (Hämtad: 2022-05-19).

Ämnesplan för historia. Skolverket. 2011. <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=-996270488%2Fsyl-labuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DHS%26version%3D10%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3> (Hämtad: 2022-05-19).

Bilagor

Historieämnets syfte i Gy11 respektive Gy25

<p>Nuvarande, övergripande syfte för historieämnet</p>	<p>Skolverkets förslag till uppdaterat, övergripande syfte för historieämnet</p>
<p>Undervisningen i ämnet historia ska syfta till att eleverna <u>breddar, fördjupar och utvecklar</u> sitt historiemedvetande genom kunskaper om det förflutna, <u>förmåga att använda</u> historisk metod och <u>förståelse av</u> hur historia används.</p> <p>Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin <u>historiska bildning</u> och <u>förmåga</u> att <u>använda historia</u> som en <u>referensram</u> för att förstå frågor som har betydelse för nuet och framtiden,..” Eleverna ska också ges möjlighet <u>att utveckla förståelse</u> av olika tiders levnadsvillkor och förklara människors roller i samhällsförändringar.</p> <p>Historia används för att både <u>påverka samhällsförändringar</u> och <u>skapa olika identiteter</u>. Undervisningen ska därför ge eleverna möjlighet att utveckla förståelse av och <u>värdera</u> hur olika människor och grupper i tid och rum har använt historia, samt möjlighet att reflektera över kulturarvets betydelse för identitets- och verklighetsuppfattning.</p> <p>Att arbeta med historisk metod ska ingå i undervisningen. Det innebär att eleverna ska</p>	<p>Undervisningen i ämnet historia ska syfta till att eleverna <u>utvecklar, breddar och fördjupar</u> sitt historiemedvetande och sin <u>historiska bildning</u> genom kunskaper om det förflutna samt <u>förståelse av historisk metod</u> och hur historia används.</p> <p>Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin <u>historiska referensram</u> för att förstå frågor som har betydelse för nuet och framtiden,..”. <u>Eleverna ska också ges möjlighet att leva sig in i det förflutna och utveckla förståelse</u> av olika tiders levnadsvillkor och människors roller i samhällsförändringar.</p> <p>Historia används både för att <u>påverka samhället</u> och för att <u>skapa och stärka olika identiteter</u>. Undervisningen ska därför ge eleverna möjlighet att utveckla förståelse av och <u>analysera</u> hur olika människor och grupper i tid och rum har använt historia samt möjlighet att reflektera över kulturarvets betydelse för identitets- och verklighetsuppfattning. <u>På så vis ska eleverna också få möjlighet att utveckla förståelse av nutiden samt förmåga att orientera sig inför framtiden</u></p>

<p>ges möjlighet att söka, granska, tolka och värdera olika typer av källor samt använda olika teorier, perspektiv och verktyg som förklarar och åskådliggör historiska förändringsprocesser.</p> <p>Undervisningen i ämnet historia ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kunskaper om tidsperioder, förändringsprocesser, händelser och personer utifrån olika tolkningar och perspektiv. 2. Förmåga att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden. 3. Förmåga att använda olika historiska teorier och begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv. 4. Förmåga att söka, granska, tolka och värdera källor utifrån källkritiska metoder och presentera resultatet med varierande uttrycksformer. 5. Förmåga att undersöka, förklara och värdera användningen av historia i olika sammanhang och under olika tidsperioder. 	<p>Att arbeta med historisk metod ska ingå i undervisningen. Det innebär att eleverna ska ges möjlighet att söka, granska, tolka och värdera olika typer av källor samt använda olika teorier, perspektiv och begrepp som förklarar och åskådliggör historiska förändringsprocesser.</p> <p>Undervisningen i ämnet historia ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kunskaper om förändringsprocesser, händelser och aktörer under olika tidsperioder utifrån olika tolkningar och perspektiv. - Förmåga att använda historiska begrepp och förklaringsmodeller. - Förmåga att ställa frågor till historiska källor samt att söka, tolka, kritiskt granska och värdera dessa. - Förmåga att undersöka och förklara hur historia kan brukas i olika sammanhang och för olika syften.
--	---

Skillnader i det centrala innehållet inom ramen för nuvarande läroplan respektive Gy25

Historia 1a1, 50 poäng – Gy 11	Historia nivå 1a1 – Gy25
<ul style="list-style-type: none"> • Den europeiska epokindelningen utifrån ett kronologiskt perspektiv. Förhistorisk tid, forntiden, antiken, medeltiden, renässansen och upplysningstiden med vissa valda förändringsprocesser och fördjupningar. Problematisering av historiska tidsindelningars beroende av kulturella och politiska förutsättningar utifrån valda områden till exempel varför tidsbegreppet vikingatid infördes i Sverige under 1800-talets slut eller jämförelser med tidsindelningar i någon uto-meuropeisk kultursfär som Kina eller Indien. • Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välstånd, teknisk utveckling, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter. • Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till 	<ul style="list-style-type: none"> • Europeisk epokindelning med forntiden, antiken, medeltiden, tidigmodern tid och modern tid utifrån ett kronologiskt perspektiv. Problematisering av historiska tidsindelningars beroende av kulturella och politiska förutsättningar. • Översikt över industrialisering samt framgångar och motgångar för demokratisering i olika delar av världen från upplysningstiden till nutid. Konsekvenser avseende till exempel resursfördelning, miljö, mänskliga rättigheter och genus. • Centrala globala förändringsprocesser och händelser, till exempel jordbrukets utveckling, teknisk utveckling, förändrat resursutnyttjande, migration, kolonialism och frigörelse, folkmord, konflikter och internationellt samarbete. • De nationella minoriteternas, däribland urfolket samernas, historiska rötter i Sverige. • Exempel på samband mellan skedanden i det förflutna och nutida förhållanden med relevans för framtiden. • Tillämpning av historiska begrepp på olika historiska frågeställningar i relation till det historiska inne-

<p>exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tolkning och användning av olika slags källmaterial i digital och annan form. • Hur individer och grupper använt historia i samband med aktuella konflikter och samarbetssträvanden. 	<p>hållet. Hur begreppen orsak och konsekvens samt kontinuitet och förändring kan användas för att beskriva och förklara historiska förhållanden och förändringsprocesser.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tolkning, granskning och värdering av historiska källor, till exempel arkivmaterial och databaser, som utgångspunkt för behandling av frågor kopplade till delar av det historiska innehållet. • Historiebruk med koppling till delar av det historiska innehållet. Hur historia kan användas i vardagsliv, samhällsliv och politik. Olika perspektiv på hur historiska berättelser och referenser kan påverka människors identiteter, värderingar och föreställningar.
--	--

<p>Historia 1a2, 50 poäng – Gy11</p>	<p>Historia nivå 1a2 – gy25</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Olika historiska frågeställningar och förklaringar när det gäller långsiktiga historiska förändringsprocesser i ett kronologiskt perspektiv som speglar både kontinuitet och förändring, till exempel befolkningsutveckling, statsbildning, jordbrukets utveckling och olika syn på människors värde, på makt och på könsmönster. 	<ul style="list-style-type: none"> • Långa historiska linjer med fokus på levnadsvillkor och makt, med utgångspunkt i den europiska epokindelningen samt i centrala globala förändringsprocesser och händelser. • Industrialisering samt framgångar och motgångar för demokratisering i Sverige från upplysningstiden till nutid. Konsekvenser avseende till

<ul style="list-style-type: none"> • Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välstånd, teknisk utveckling, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter och jämställdhet men också kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem. • Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet. • Kritisk granskning, tolkning och användning av olika slags källmaterial, i digital och annan form, utifrån källkritiska kriterier och metoder. • Hur individer och grupper använt historia i vardagsliv, samhällsliv och politik. Betydelsen av historia i formandet av identiteter, till exem- 	<p>exempel resursfördelning, miljö, mänskliga rättigheter och genus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Exkludering och inkludering av nationella minoriteter, däribland urfolket samerna, i Sverige under olika tidsperioder. • Exempel på samband mellan skeenden i det förflutna och nutida förhållanden med relevans för framtiden. • Tillämpning av historiska begrepp på olika historiska frågeställningar i relation till det historiska innehållet. Hur begreppen aktör och struktur, orsak och konsekvens samt kontinuitet och förändring kan användas för att beskriva och förklara historiska förhållanden och förändringsprocesser. • Tolkning, granskning och värdering av historiska källor, till exempel arkivmaterial och databaser, som utgångspunkt för behandling av frågor kopplade till delar av det historiska innehållet. • Historiebruk med koppling till delar av det historiska innehållet. Hur historia kan användas i vardagsliv, samhällsliv och politik. Olika perspektiv på hur historiska berättelser och referenser kan påverka människors identiteter, värderingar och föreställningar.
---	---

<p>pel olika föreställningar om gemensamma kulturarv.</p>	
---	--

<p>Historia 1b, 100 poäng – Gy11</p>	<p>Historia nivå 1b – Gy25</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Den europeiska epokindelningen utifrån ett kronologiskt perspektiv. Förhistorisk tid, forntiden, antiken, medeltiden, renässansen och upplysningstiden med vissa fördjupningar. Problematisering av historiska tidsindelningars beroende av kulturella och politiska förutsättningar utifrån valda områden till exempel varför tidsbegreppet vikingatid infördes i Sverige under 1800-talets slut eller jämförelser med tidsindelningar i någon utomeuropeisk kultur. • Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välstånd, teknisk utveckling, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter och jämställdhet men också kolonialism, diktaturer, folkmord, konflikter och ökat resursutnyttjande. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade 	<ul style="list-style-type: none"> • Europeisk epokindelning med forntiden, antiken, medeltiden, tidigmodern tid och modern tid utifrån ett kronologiskt perspektiv. Problematisering av historiska tidsindelningars beroende av kulturella och politiska förutsättningar. • Industrialisering samt framgångar och motgångar för demokratisering i Sverige och andra delar av världen från upplysningstiden till nutid. Konsekvenser avseende till exempel resursfördelning, miljö, mänskliga rättigheter och genus. • Centrala globala förändringsprocesser och händelser, till exempel jordbrukets utveckling, teknisk utveckling, förändrat resursutnyttjande, migration, kolonialism och frigörelse, folkmord, konflikter och internationellt samarbete. Långa historiska linjer med fokus på levnadsvillkor och makt. • De nationella minoriteternas, där ibland urfolket samernas, historiska rötter i Sverige samt exkluderade

<p>maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Olika historiska frågeställningar och förklaringar när det gäller långsiktiga historiska förändringsprocesser som speglar både kontinuitet och förändring, till exempel befolkningsutveckling, statsbildning, jordbrukets utveckling och olika syn på människors värde, på makt och på könsmönster. • Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet. • Kritisk granskning, tolkning och användning av olika slags källmaterial, i digital och annan form, utifrån källkritiska kriterier och metoder. • Hur individer och grupper använt historia i vardagsliv, samhällsliv och politik. Betydelsen av historia i formandet av identiteter, till exempel olika föreställningar om gemensamma kulturarv, och som medel för påverkan i aktuella konflikter. 	<p>dering och inkludering i samhället under olika tidsperioder.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Exempel på samband mellan skeenden i det förflutna och nutida förhållanden med relevans för framtiden • Tillämpning av historiska begrepp på olika historiska frågeställningar i relation till det historiska innehållet. Hur begreppen aktör och struktur, orsak och konsekvens samt kontinuitet och förändring kan användas för att beskriva och förklara historiska förhållanden och förändringsprocesser. • Tolkning, granskning och värdering av historiska källor, till exempel arkivmaterial och databaser, som utgångspunkt för behandling av frågor kopplade till delar av det historiska innehållet. • Historiebruk med koppling till delar av det historiska innehållet. Hur historia kan användas i vardagsliv, samhällsliv och politik. Olika perspektiv på hur historiska berättelser och referenser kan påverka människors identiteter, värderingar och föreställningar.
--	---

--	--

Historia 2a, 100 poäng – Gy11	Historia nivå 2a – Gy25
<ul style="list-style-type: none"> • Tematiska fördjupningar när det gäller historiska frågeställningar av betydelse för individer, grupper och samhällen, till exempel lokalhistoria, global migration och kulturmöten, olika historiska världsbilder, synen på jämställdhet och människors värde, moderna mediers framväxt samt resursutnyttjande och människors förhållande till naturen. • Historiska begrepp och förklaringsmodeller och deras tillämpning på olika historiska frågeställningar. • Granskningar och tolkningar av historiskt källmaterial, till exempel arkivmaterial, pressmaterial och databaser, som utgångspunkt för behandling av historiska frågeställningar. • Hur historia används inom olika kulturformer. Betydelsen av olika historiska teman inom olika genrer, till exempel film, litteratur och musik samt inom olika former av ungdomskultur. 	<ul style="list-style-type: none"> • Idéhistoriska och kulturhistoriska strömningar under några epoker, till exempel inom vetenskap och politik. Hur dessa strömningar kan kopplas till olika samhällsförändringar. • Historiska frågeställningar och förklaringar med koppling till industrialisering, demokratisering och andra centrala globala förändringsprocesser och händelser. Detta mot bakgrund av långa historiska linjer med fokus på levnadsvillkor och makt. • Historiska perspektiv på olika minoritetsgruppers situation i Sverige eller andra delar av världen. • Exempel på samband mellan skeenden i det förflutna och nutida förhållanden med relevans för framtiden. • Tillämpning av historiska begrepp samt idealistiska och materialistiska förklaringsmodeller på olika historiska frågeställningar i relation till det historiska innehållet. Hur analytiska begrepp, till exempel genus och klass, och begreppen aktör och struktur, orsak och konsekvens samt kontinuitet och förändring kan användas för att beskriva och förklara historiska för-

	<p>hållanden och förändringsprocesser.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tolkning, granskning och värdering av historiska källor som utgångspunkt för undersökningar med historisk metod, kopplade till delar av det historiska innehållet. • Historiebruk med koppling till delar av det historiska innehållet. Hur historia har använts historiskt, och kan användas i nutid, i vardagsliv, samhällsliv och politik. Olika perspektiv på hur historiska berättelser och referenser kan påverka människors identiteter, värderingar och föreställningar.
--	---

Historia 2b kultur, 100 poäng – Gy11	Historia nivå 2b – Gy25
<ul style="list-style-type: none"> • Tematiska fördjupningar när det gäller historiska frågeställningar av betydelse för individer, grupper och samhällen ur ett kulturhistoriskt perspektiv, till exempel idéströmningar, mentaliteter och världsbilder, konstarnas utveckling samt de skiftande kulturella formerna för kommunikation genom tiderna. • Olika konst- och kulturbegrepp i historiskt perspektiv. Möten mellan etablerad kultur och olika former av nya kulturella rörelser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hur idéhistoriska och kulturhistoriska strömningar under några epoker kan kopplas till olika samhällsförändringar. Kulturuttryck, till exempel inom bildkonst, litteratur och film, som återspeglar dessa. • Historiska frågeställningar gällande kulturuttryck och kulturutövning med koppling till industrialisering, demokratisering och andra centrala globala förändringsprocesser och händelser. Detta mot bakgrund av långa historiska

<ul style="list-style-type: none"> • Historiska begrepp och förklaringsmodeller och deras tillämpning på olika historiska frågeställningar. • Granskningar och tolkningar av historiskt källmaterial, till exempel arkivmaterial, pressmaterial och databaser, som utgångspunkt för behandling av historiska frågeställningar. • Hur historia används inom olika kulturformer. Betydelsen av olika historiska teman inom olika genrer, till exempel film, litteratur och musik samt inom olika former av ungdomskultur. 	<p>linjer med fokus på levnadsvillkor och makt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Historiska perspektiv på olika minoritetsgruppers situation och kulturuttryck i Sverige eller andra delar av världen. • Exempel på samband mellan skenden i det förflutna och nutida förhållanden med relevans för framtiden. • Tillämpning av historiska begrepp samt idealistiska och materialistiska förklaringsmodeller på olika historiska frågeställningar i relation till det historiska innehållet. Hur analytiska begrepp, till exempel genus och klass, och begreppen aktör och struktur, orsak och konsekvens samt kontinuitet och förändring kan användas för att beskriva och förklara historiska förhållanden och förändringsprocesser. • Tolkning, granskning och värdering av historiska källor som utgångspunkt för undersökningar med historisk metod kopplade till delar av det historiska innehållet. • Historiebruk med koppling till delar av det historiska innehållet. Hur historia har använts historiskt, och kan användas i nutid, i vardagsliv, samhällsliv och politik. Olika perspektiv på hur historiska berättelser
--	--

	och referenser kan påverka människors identiteter, värderingar och föreställningar.
--	---

Historia 3, 100 poäng – Gy11	Historia nivå 3 – Gy25
<ul style="list-style-type: none"> • Någon global förändringsprocess under 1800- och 1900-talen. Dess konkreta förlopp samt konsekvenser för samhällen, grupper och individer på regional eller lokal nivå. • Olika metoder för att söka, bearbeta och sammanställa historiskt källmaterial, till exempel genom arkiv, muntlig historia eller digitala media. • Källkritiska och metodiska problem förknippade med behandlingen av olika typer av historiskt källmaterial inom till exempel politisk historia, socialhistoria eller miljöhistoria. • Hur undersökningar baserade på primärkällor utifrån en formulerad historisk frågeställning genomförs samt hur resultatet kan sammanställas, presenteras och ventileras. • Hur historia används inom kulturarvssektorn, till exempel arkiv, 	<ul style="list-style-type: none"> • Idéhistoriska och kulturhistoriska perspektiv på till exempel frågor om genus, synen på minoriteter, på barn och unga och på människors värde under några epoker. • Fördjupade studier om någon central global förändringsprocess eller händelse. Detta mot bakgrund av långa historiska linjer med fokus på levnadsvillkor och makt. • Exempel på samband mellan skeenden i det förflutna och nutida förhållanden med relevans för framtiden. • Tillämpning av historiska begrepp samt idealistiska och materialistiska förklaringsmodeller på olika historiska frågeställningar i relation till det historiska innehållet. Hur analytiska begrepp och perspektiv, till exempel genus, klass och postkoloniala perspektiv, och begreppen aktör och struktur, orsak och konsekvens samt kontinuitet och förändring kan användas för att beskriva och

<p>bibliotek och museer utifrån ett regionalt eller lokalt perspektiv.</p>	<p>förklara historiska förhållanden och förändringsprocesser.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Källkritiska och metodiska problem förknippade med behandlingen av olika typer av historiskt källmaterial. • Urval, tolkning, granskning och värdering av historiska källor som utgångspunkt för undersökningar med historisk metod kopplade till delar av det historiska innehållet. • Historiebruk med koppling till delar av det historiska innehållet. Hur historia har använts historiskt, och kan användas i nutid. i vardagsliv, samhällsliv och politik. Olika perspektiv på hur historiska berättelser och referenser kan påverka människors identiteter, värderingar och föreställningar.
---	--